

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra slovanských jazyků a literatur

Bakalářská práce

Gramatické chyby u žáků 2. stupně základní školy

Vypracovala: Dominika Štolbová

Vedoucí práce: PhDr. Milena Nosková, Ph.D.

České Budějovice, 2022

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Mileně Noskové, PhD. za cenné rady, věcné připomínky a vstřícnost při konzultacích a vypracování bakalářské práce. Zároveň bych chtěla poděkovat žákům za vstřícnost a ochotu při vyplňování testu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice, 25. června 2022

Dominika Štolbová

Anotace

Tato bakalářská práce se zaměřuje na gramatické chyby, které dělají žáci na 2. stupních základních škol. Cílem celé práce bylo zjistit chybovost žáků ve vybraných gramatických jevech. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části bylo vybráno několik gramatických jevů, které byly postupně rozpracovány za pomoci české, popřípadě zahraniční odborné literatury. Vyhodnocení chybovosti žáků v konkrétních gramatických jevech probíhalo na základě vytvořeného pracovního listu, který žáci po jeho obdržení vyplnili.

Klíčová slova: gramatika, chyby, žáci druhého stupně základní školy

Abstract

This bachelor thesis focuses on the grammatical errors made by pupils in second grade of primary schools. The aim of the whole work was to find out the error rates of pupils in selected grammatical phenomena. The work is divided into theoretical and practical parts. In the theoretical part, several grammatical phenomena were selected, which were gradually elaborated with the help of Czech or foreign professional literature. The evaluation of pupils' error rates in specific grammatical phenomena was made on the basis of an established worksheet, which the pupils completed after receiving it.

Key words: grammar, mistakes, students in second grade of primary school

Obsah

I.	ÚVOD.....	9
II.	Teoretická část.....	11
1	PSANÍ VELKÝCH PÍSMEN.....	11
1.1	Pravidla psaní velkých písmem	11
1.1.1	Začátek větného celku	11
1.1.2	Vyjádření úcty, citového vztahu k osobě nebo věci	12
1.1.3	Vlastní jména.....	13
2	PSANÍ PŘEJATÝCH SLOV	16
3	PSANÍ PŘEDLOŽEK S(E), Z(E)	17
3.1	Předložka s (se).....	17
3.2	Předložka z (ze).....	17
4	PSANÍ PŘEDPON S(E), Z(E), VZ(E).....	18
4.1	Předpona s- (se-)	18
4.2	Předpona z- (ze-)	18
4.3	Předpona vz- (vze-).....	19
5	PSANÍ INTERPUNKČNÍ ČÁRKY	20
5.1	Čárka v souvětí	20
5.1.1	Oddělení hlavní věty	20
5.1.2	Oddělení závislé věty od vět řídicích	20
5.1.3	Oddělení souřadně spojené závislé věty	21
5.2	Čárka ve větě jednoduché.....	21
5.2.1	Větné členy spojené souřadně	21
5.2.2	Větné členy volně připojené nebo vložené do věty	21
5.3	Psaní čárky před některými spojkami.....	22
5.3.1	Spojka a, i, ani.....	22
5.3.2	Spojka než	22
5.3.3	Spojka jako	23
5.3.4	Spojka nebo, anebo, či	23
6	PSANÍ TEČKY	24
6.1	Tečka a závorka	24
6.2	Tečka a pomlčka	25
7	PSANÍ SPŘEŽEK	26

7.1	Spojení předložek se substantivy	26
7.2	Spojení předložek se zpodstatněnými adjektivy	27
7.3	Číslovkové výrazy.....	27
8	PSANÍ MĚ, MNĚ	28
8.1	Mě/mně součástí slova	28
8.2	Zájmena mě/mně	28
9	PSANÍ PÍSMENE Ú, Ů	29
9.1	Písmeno ú.....	29
9.2	Písmeno ů.....	29
10	PSANÍ I–Y V KONCOVKÁCH SLOV	30
10.1	Substantiva	30
10.2	Adjektiva přivlastňovací	30
10.3	Slovesa a jmenné tvary v přísudku	31
III.	Praktická část	33
1	Výsledky testu	36
1.1	První testová otázka	36
1.2	Druhá testová otázka.....	37
1.3	Třetí testová otázka	39
1.4	Čtvrtá testová otázka.....	40
1.5	Pátá testová otázka	41
1.6	Šestá testová otázka	42
1.7	Sedmá testová otázka.....	43
1.8	Osmá testová otázka	45
1.9	Devátá testová otázka	46
1.10	Desátá testová otázka	47
1.11	Jedenáctá testová otázka	48
1.12	Dvanáctá testová otázka	50
1.13	Třináctá testová otázka	51
1.14	Čtrnáctá testová otázka.....	52
IV.	Závěr	54
V.	Seznam použité literatury a pramenů.....	56
	Knižní publikace.....	56
	Internetové zdroje	56
VI.	Přílohy.....	57

Seznam příloh.....	57
Grafy.....	57
Test.....	58
Tabulka.....	61

I. ÚVOD

Gramatické chyby jsou v České republice tématem, které je v současné době aktuálnější více než kdy dříve. Mnoho lidí je ovlivněno moderními technologiemi, jako jsou telefony, do kterých lidé píšou bezmyšlenkovitě a bez větších úvah o správnosti gramatiky. S gramatickými chybami se díky těmto technologiím setká během života každý uživatel českého jazyka. Již v průběhu vzdělávacího procesu se žáci setkávají s nejrůznějšími poučkami, pravidly a výjimkami, ke kterým může v jejich jazyce dojít. Zapamatovat si tyto výjimky může být pro některé žáky velice obtížné, a díky tomu poté dochází ke gramatickým chybám nejen u žáků základních škol, ale i u osob, které mají český jazyk dokonale zvládnutý.

Hlavním tématem bakalářské práce je zaměření se na gramatické chyby, které dělají žáci na druhém stupni základních škol nejčastěji. Gramatické jevy jsou v teoretické části této bakalářské práce rozděleny do jednotlivých kapitol. Každá kapitola se skládá z vysvětlení dané problematiky a následně z aplikace daného jevu na konkrétním příkladu pro snadnější a srozumitelnější pochopení.

Praktická část se zaměřuje na analyzování dat za pomoci krátkého vytvořeného testu, který žáci obdrželi k jeho vyplnění. V praktické části bakalářské práce je u jednotlivých otázek vysvětleno, jaké problematiky se týkají, a čemu musí žáci při jejich vyplňování věnovat pozornost. Na základě vrácených a vyplněných testů je v další fázi praktické části vytvořena procentuální úspěšnost v osmém a devátém ročníku. Praktická část také obsahuje celkové výsledky u každé otázky obou ročníků, které jsou vyjádřeny pomocí grafického zobrazení.

Autorka při vypracovávání této bakalářské práce vychází ze zkušeností, které získala v průběhu několika let individuálního doučování žáků z osmých a devátých tříd. Na základě těchto zkušeností získává přehled o tom, v jakých částech gramatiky žáci nejčastěji chybují a od těchto zkušeností se odvíjí celá bakalářská práce.

Cílem celé této práce je zjišťování míry výskytu popisovaných gramatických chyb u žáků osmých a devátých tříd a jejich následné porovnávání napříč jednotlivými ročníky. Autorka si na základě vyplněného testu vytvořila určité hypotézy, které se snaží dokázat v praktické části. Jednou ze základních hypotéz je, že žáci z deváté třídy dosáhnou

lepších výsledků než žáci třídy osmé. Mezi další hypotézy patří názor, že si žáci obou tříd lépe povedou v otázkách, které se týkají teoretických znalostí. Naopak se autorka domnívá, že žákům budou největší problémy dělat otázky, které se týkají gramatických výjimek.

II. Teoretická část

1 PSANÍ VELKÝCH PÍSMEN

Psaní velkých písmen patří k jedné z nejtěžších pravopisných oblastí. Podle Internetové jazykové příručky je hlavním důvodem absence jedné pravopisné zásady pro psaní velkých písmen, která by platila vždy. Psaní některých slov a slovních spojení je spojeno s dlouholetou tradicí (např. s velkým písmenem se píšou obyvatelská jména: Čech, Ostravan). Je důležité si uvědomit, že každý jazyk má své zásady pro psaní velkých písmen.¹

Velké počáteční písmeno vyjadřuje, že slovo, popřípadě skupina slov je vlastním jménem, nebo označuje počátek větných celků, nebo naznačuje, že daný jev autor hodnotí jako významný, hodný úcty.²

1.1 Pravidla psaní velkých písmem

Pro psaní velkých písmem existuje celá řada pravidel. Tato kapitola se zabývá jednotlivými pravidly pro psaní velkých písmen. Pro snadnější pochopení se každé pravidlo následně aplikuje na konkrétním příkladu.

1.1.1 Začátek větného celku

Velká písmena se píší na začátku každého větného celku:

- ❖ Který je ukončený tečkou, čárkou, otazníkem nebo vykřičníkem:
 - *Např.: Petr jede domů.; Kdo vypil můj džus?; Běž si uklidit pokoj!;*
- ❖ U prvních slov nápisů, nadpisů, záhlaví, popisů pod obrázky, adres apod., i přesto, že se za nimi tečka nepíše:
 - *Např.: Obrázek č. 2; Na západní frontě klid (titul knihy); Největší flám s Jiřinou Bohdalovou (novinový titulek)*
- ❖ Uvnitř jiné věty (přímá řeč, citát, motto) v případě, pokud není odlišen graficky (např. uvozovkami nebo jiným stylem písma):

¹ Internetová jazyková příručka [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 30. 12. 2021. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

² Str. 39: *Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 978-80-87062-61-6.

- *Např.: Karkulka se ptá babičky: „Proč máš tak veliké oči?“;*
- ❖ Po dvojtečce v případě, pokud za jedním větným celkem následuje výčet dalších větných celků:

- *Např.: Ve škole jsem se naučil: Pomáhej spolužákům. Neběhej po třídě.*

Nemluv v hodině. Nevykřičuj;

Možnost psaní velkého i malého písmene je v případě, pokud za dvojtečkou následuje jeden větný celek;

- *Např.: Domácí pletová maska krok za krokem: V/vyvarujte se chybám;*

Pokud následuje za dvojtečkou nevětný celek, píše se obvykle malé písmeno;

- *Např.: Vypadal jako klasický vodník: zelený, mokrý, studený;*

- ❖ Ve výčtech:

V případě, že jsou jednotlivé body ve výčtu krátké, je možné začít malým písmenem, na konci každého bodu napsat čárku, popřípadě středník a na konci posledního tečku.

- *Např.: V češtině se nová slova tvoří:*
 - ◆ *a) odvozováním – vznikají slova odvozená (zemský)*
 - ◆ *b) skládáním – vznikají slova složená (zeměpis)*
 - ◆ *c) zkracováním – vznikají zkratky (ČR)³*

- ❖ V názvech literárních děl nebo v titulcích, které se skládají ze dvou samostatných částí (obsahují spojky aneb, čili) můžeme psát písmena jak velká, tak i malá;⁴

- *Např.: Dášeňka čili život štěněte X Dášeňka čili Život štěněte;*

1.1.2 Vyjádření úcty, citového vztahu k osobě nebo věci

V této části se jedná zejména o zájmena ty, tvůj, vy, váš. V úřední korespondenci by se měla zájmena vy, váš psát s velkým písmenem bez ohledu na to, zda oslovujeme jednotlivce nebo kolektiv lidí. V soukromé korespondenci jako jsou dopisy, popřípadě jiné typů textů je možné zvolit obojí způsob psaní.

³ Příklad převzat ze strany 35 z knihy ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

⁴ Body a-f volně převzaty ze strany 35 z knihy ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

Velká písmena jako projev úcty se nachází například v dopisech, nebo v některých titulech, které mají historickou povahu.

- *Např.: Excellence, Jeho/Její Milost; Vaše Veličenstvo, Ctihodnosti;*⁵

Vyjádření citového vztahu se používá zejména v poezii a v textech, ve kterých se objevují souvislosti s náboženskou tematikou.

- *Např.: bytostné Já, sáhla na ně Smrt, je to pan Herec;*

1.1.3 Vlastní jména

Pro psaní víceslovných vlastních jmen platí obecné zásady.

- ❖ Velké písmeno se obvykle píše jen u prvního slova:
 - *Např.: Dominikánská republika, Janáčkovo divadlo;*
- ❖ S malým písmenem se píše vždy výrazy zeměpisných názvů, jako jsou ostrovy, poloostrovy, mys, moře, ulice, náměstí, mosty apod.
 - *Např.: mys Horn, Rudé moře, Severní moře, ulice 9. května;*
- ❖ Názvy ulic, náměstí a dalších veřejných prostranství, obsahující předložku, píšeme s velkým písmenem jak předložku, tak i první slovo, které následuje. Toto pravidlo platí i pro spojení předložky se substantivem lékárna, kavárna nebo restaurace.
 - *Např.: ulice Pod Vodojemem, U Tří košťat;*
 - *Např.: lékárna U Sluníčka, restaurace U Koníčka;*
- ❖ S malým písmenem se píše názvy staveb, jako jsou hrady, zámky, kostely, kláštery, baziliky apod.
 - *Např.: zámek Dačice, zámek Jemnice, chrám sv. Barbory*

Vlastní jména se podle pojmenované skutečnosti dělí na několik dalších skupin.

- ❖ První kategorií jsou jména osob a adjektiva přivlastňovací, která jsou od osob odvozená. Do této kategorie spadá několik menších podkategorií. Na prvním místě to jsou jména rodná, příjmení, přezdívky a přídomky. S touto skupinou se úzce pojí také jména příslušníků rodů, rodin, popřípadě jména obyvatelská. K této kategorii se zpravidla řadí i mytologické a náboženské postavy.
 - *Např.: Jaroslav Benda, Jan Lucemburský;*

⁵ Příklad převzat ze strany 36 z knihy ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

- *Např.: Jagellonci, Štolbovi;*
- *Např.: Bůh, Kain, Ábel;*
- ❖ S velkým písmenem se píše také názvy hudebních skupin a sportovních klubů nebo jména pohádkových bytostí.
 - *Např.: Kabát, Rytíři Kladno, Šípková Růženka, prasátko Pepa;*
- ❖ Další samostatnou kategorií tvoří jména hvězdářská. Do této kategorie se řadí názvy planet, hvězd, souhvězdí nebo hvězdářská znamení.
 - *Např.: Jupiter, Malý vůz, Kozoroh, Panna;*
- ❖ S velkým písmenem se píše také názvy zeměpisné. Zeměpisnými jmény se myslí země, světadíly, ostrovy, pohoří, hory, řeky, jezera, obce, města, sídliště, náměstí, mosty apod. Se zeměpisnými názvy se pojí i názvy států a správních celků. Součástí této skupiny jsou i současné názvy nebo historické označení států. Výjimkou jsou v této skupině obrazná pojmenování, která se píše s malým písmenem.
 - *Např.: Evropa, Nízký Jeseník, Dačice, České Budějovice, Malá Strana, náměstí Bratří Čapků;*
 - *Např.: Česká republika, kraj Vysočina, Velkomoravská říše.*
 - *Např.: země vycházejícího slunce;*
- ❖ Další kategorií jsou názvy staveb, jako jsou chrámy, kostely, radnice, věže, hrady, zámky, rozhledny. S velkým písmenem se píše i části staveb, např: sály, salonky.
 - *Např.: kostel sv. Jana Nepomuckého, Prašná brána, zámek Sychrov, Kramářova vila, Vladislavský sál;*
- ❖ Mezi další kategorie patří názvy zastupitelských sborů, vědecko-výzkumné a zdravotnické organizace, společenské organizace, služby, obchodní organizace, dokumenty, umělecká díla, noviny, časopisy.
 - *Např.: Nejvyšší soud ČR, Ústav pro českou literaturu, Národní divadlo, Pojišťovna České spořitelny, a. s., Listina základních práv a svobod, Věstonická venuše.⁶*
- ❖ S velkým písmenem se píše i významné události v dějinách nebo obchodní a kulturní akce:
 - *Např.: Listopadová revoluce, Pivní slavnosti*
- ❖ Velká písmena se píše také u názvů státních svátků a významných cen:

⁶ Příklady převzaty ze strany 42 z ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

- Např.: Den matek, Řád Bílého Iva
- ❖ Poslední kategorií, kde se píše velké písmeno, jsou názvy jídel a nápojů:
 - Např.: *koktejl Piña Colada, salát Caesar.*⁷

⁷ Příklad převzat ze strany 46 z ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

2 PSANÍ PŘEJATÝCH SLOV

Pro psaní přejatých slov neexistuje návod, který by byl platný vždy. U přejatých slov závisí zejména na míře jejich zdomácnění nebo na typu textu, ve kterém se přejatá slova užívají. Důležitou roli hraje také stáří jednotlivých přejatých slov. Původním pravopisem se často píší slova úzce odborná, řídce užívaná nebo citátové výrazy.⁸

Obecně se dá říci, že slova, která jsou přejatá nově, se zpočátku píší původním pravopisem. V případě, že se tato slova rozšíří, bývají ve většině případů počešťována. Stále existuje celá řada cizích slov, která jsou běžně používána, ale zachovávají si svůj původní pravopis. Tento případ může být způsoben několika faktory. Jedním z faktorů bývá homonymita slova počeštěného s nějakým slovem domácím (bowle – boule), či s jiným slovem přejatým (kivi – kiwi).⁹ Hlavním důvodem, proč se řada cizích slov nepoešťuje je ten, že převážná většina těchto slov pochází z anglického jazyka. Právě znalost angličtiny je u nás rozšířena mnohem více než tomu bylo v minulosti. Z toho důvodu necítí uživatelé českého jazyka potřebu psát tato slova pomocí českého pravopisu.

V minulosti se slova přejatá počešťovala podle psané podoby cizího slova. V dnešní době se cizí slova počešťují zejména podle jejich výslovnosti.

Určité zásady pro psaní přejatých slov existují, zvláště u psaní slov s – z. Jako příklad se uvádí slova, ve kterých se v latině nebo řečtině psalo s, ale vyslovovalo se z. U těchto slov se za základní považuje podoba s písmenem z (analýza, epizoda, muzeum).¹⁰ Naproti tomu, podoby s písmenem s se v běžných textech vyskytují už jen zřídka.

⁸ Str. 33: *Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 9788087062616.

⁹ Str. 47: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

¹⁰ Str. 47: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

3 PSANÍ PŘEDLOŽEK S(E), Z(E)

Tento gramatický jev je poněkud snadný na vysvětlení, přesto dělá studentům velké problémy. Předložky s a z se v psaném jazyce rozlišují podle toho, se kterým pádem se v dané větě pojí. Psaní předložek s a z nebere ohled na výslovnost.¹¹

3.1 Předložka s (se)

Předložka s (se) se obvykle pojí se dvěma pády. Spojení se 7. pádem bývá nejčastěji ve významu s tatínkem, s maminkou, s hračkami, s sebou.

Předložka s, se se může také pojit se 4. pádem. Toto spojení se vyskytuje ve většině případů pouze v knižních obratech.

➤ *Např.: kdo s koho¹²*

3.2 Předložka z (ze)

Oproti předložce s (se), se předložka z (ze) pojí pouze s jedním pádem. Předložka z (ze) se objevuje ve spojení s 2. pádem.

V ojedinělých případech se může 2. pád pojit i s předložkou s. Tato možnost se objevuje v situacích, kdy autor považuje za nutné rozlišit předložkou pohyb z povrchu pryč, pohyb po povrchu dolů nebo pohyb zevnitř. V běžné praxi se toto rozlišování běžně neuplatňuje.¹³

➤ *Např.: vzít **se** stolu (z desky stolu) X vzít **ze** stolu (zevnitř stolu), smést **se** stolu.¹⁴*

¹¹ Str. 20: *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 9788074283253.

¹² Str. 69: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

¹³ Str. 69: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

¹⁴ Str. 20: *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 978-80-7428-325-

4 PSANÍ PŘEDPON S(E), Z(E), VZ(E)

Psaní předpon s(e), z(e), popřípadě vz(e) se řídí zpravidla významem slova, ale i ustálenou tradicí.

4.1 Předpona s- (se-)

Předpona s- (se-) se píše u sloves, která vyjadřují směřování shora dolů nebo z povrchu pryč:¹⁵

- *Např.: seskočit, smazat, shodit, spadnout;*

Vyskytuje se také u sloves, která vyjadřují směr dohromady (na jedno místo, k sobě):¹⁶

- *Např.: skamarádit se, slepit, scházet se;*

Předpona s- (se-) se může vyskytovat i v některých ustálených spojení:¹⁷

- *Např.: skončit, spáchat, strávit, schovat se;*

4.2 Předpona z- (ze-)

Předpona z- (ze-) se objevuje u dokonavých sloves, která jsou utvořena od sloves nedokonavých, a která vyjadřují výsledek děje slovesa základového:¹⁸

- *Např.: zmodrat, zničit, zplodit, zešedivět;*

Další kategorií, kde se předpona z- (ze-) vyskytuje, jsou dokonavá slovesa, která jsou utvořena od podstatných nebo přídavných jmen. Tato slovesa následně vyjadřují změnu stavu:¹⁹

- *Např.: zfilmovat, zdokonalit, zesměšnit;*

Podobně jako u předpony s- (se-), se i zde vyskytuje několik ustálených případů, ve kterých se píše předpona z- (ze-):

¹⁵ Str. 23: *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 978-80-86002-89-7.

¹⁶ Str. 69: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013.

ISBN 978-80-200-2205-9.

¹⁷ Str. 23: *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 978-80-86002-89-7.

¹⁸ Str. 69: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013.

ISBN 978-80-200-2205-9.

¹⁹ Str. 23: *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 978-80-86002-89-7.

- *Např.: zkoumat, zkoušet, zkouška, zpěv;*

V českém jazyce se vyskytují i slovesa, která se mohou psát jak s předponou s-, tak s předponou z-. U těchto sloves se objevuje velký významový rozdíl:

- *Např.: zhlédnout film – shlédnout z mostu dolů; stěžovat si na práci – ztěžovat školu;*

U sloves přejatých, která jsou zakončená na -ovat (kopírovat, kontaktovat) je možno psát předponu z- vždy. Výjimku tvoří ta slovesa, která mají předponu s- přítomnou již v původním jazyku (skartovat).²⁰

Při psaní příslovcí se vychází z původního předložkového výrazu:²¹

- *Např.: stěží, shora, spatra; zcela, zlehka, zleva;*

4.3 Předpona vz- (vze-)

Předpona vz-, popřípadě vze- se nejčastěji píše ve významu směřování vzhůru. Tato předpona dělá žákům nejmenší problémy.

- *Např.: Sysel zvědavě vztyčil hlavu.*

²⁰ Str. 70: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

²¹ Str. 70: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

5 PSANÍ INTERPUNKČNÍ ČÁRKY

Chyby v interpunkci patří k nejčastějším pravopisným nedostatkům. Důvodem je jednak neznalost samotných interpunkčních zásad, jednak nepozornost, která vede např. k absenci čárky za vloženou vedlejší větou.²²

V české jazyce je pro psaní interpunkční čárky rozhodující větná skladba a významové vztahy mezi větami a větnými členy. Při psaní interpunkční čárky se uplatňuje především hledisko formální, na jehož základě na čárkou oddělují například závislé věty od vět řídicích. Významové hledisko se uplatňuje především u vícečlenného přívlastku, kdy je třeba zjistit, zda se jedná o přívlastek několikanásobný, nebo přívlastek postupně rozvíjející. V ojedinělých případech je možné přihlížet i ke stránce zvukové. Při psaní interpunkční čárky je důležitým hlediskem i výpovědní záměr autora. V případě, chce-li autor něco zdůraznit, může věty oddělit čárkou.²³

Pomocí čárky (,) oddělujeme věty v souvětí, několikanásobné větné členy a výrazy, které jsou do věty vloženy nebo k ní volně připojeny.²⁴

5.1 Čárka v souvětí

5.1.1 Oddělení hlavní věty

Čárkou se oddělují věty hlavní, které nejsou spojeny spojkami *a*, *i*, *ani*, *nebo*, *či* s významem slučovacím. Např.:

- *Odehrálo se to v době, **kdy** celé město spalo.*
- *Nikdo z žáků nedokázal říct, **kde** leží hlavní město Rakouska.*

5.1.2 Oddělení závislé věty od vět řídicích

Závislá věta bývá nejčastěji vložena mezi dvě řídicí věty nebo mezi dvě části řídicí věty. Závislou větu je třeba oddělit čárkou z obou stran. Např.:

- *Tenhle pes, **který** mě pokousal, patří našemu sousedovi.*

²² Str. 51: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

²³ Str. 51: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

²⁴ Str. 43: *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 978-80-7428-325-3.

- *Obvinili mě z krádeže, i **když** jsem byl nevinný.*

5.1.3 Oddělení souřadně spojené závislé věty

Oddělení čárkou je možné pouze v případě, nejsou-li věty spojeny spojkami *a, i, ani, nebo, či* s významem slučovacím. Např.:

- *Brzy jsem **pochočila, že** pomáhat lidem je hezké, **ale že** je nutné myslet také na sebe.*

Čárka se může psát také před spojkami *a, i, ani, nebo, či* v případě, mají-li spojky jiný význam než slučovací. Takové věty pak mohou mít poměr odporovací, stupňovací, vylučovací, důsledkový, vysvětlovací apod. Např.:

- *Šel čas, a on byl čím dál starší.*

5.2 Čárka ve větě jednoduché

5.2.1 Větné členy spojené souřadně

Čárkou se oddělují ty větné členy, které jsou spojeny souřadně, a to pouze tehdy, nejsou-li spojeny spojkami *a, i, ani, nebo, či* se slučovacím významem.

- *V rodině s námi žije **babička, dědeček, teta i strýc.***

5.2.2 Větné členy volně připojené nebo vložené do věty

V tomto případě se jedná nejčastěji o větné členy, které již sdělovanou informaci nějakým způsobem doplňují, shrnují, zpřesňují nebo dokládají na určitých příkladech.

- *Český muzikál má premiéru **dnes, tj. 8. července,** ve známém divadle Karlín.*

Čárka se naopak nepíše v ustálených slovních spojeních, v údajích o místě a času, popřípadě v přívlastcích postupně rozvíjejících.

- Ustálená slovní spojení:
 - *Prohledali jsme okolí **křížem krážem.***
- Údaje o místě a času:
 - *Vražda se stala **v Praze dne 14. března 2021.***
- Postupně rozvíjející přívlastek:

- *Maminka má vášeň pro **staré levné věci**.*

Existují i případy, ve kterých není jednotný úzus v kladení čárek. Tento nejednotný úzus se vyskytuje například ve větách, ve kterých jsou přítomny vsuvky. Tyto vsuvky bývají typu prosím, myslím, dejme tomu. Dalším příkladem může být věta s přechodníkem nerozvinutým.²⁵

5.3 Psaní čárky před některými spojkami

5.3.1 Spojka a, i, ani

Před spojkami *a, i, ani* se čárka nepíše v několika případech.

- 1) Pokud jsou hlavní věty spojeny v poměru slučovacím.
 - *Martin **pracoval a potom dostal** dobře zaplaceno.*
- 2) Pokud jsou vedlejší věty spojeny v poměru slučovacím.
 - *Rozhodli jsme se přijmout i starší ročníky, které **jsou zralé a mají** zkušenosti.*
- 3) Pokud jsou spojeny větné členy v poměru slučovacím.²⁶
 - *Musíme poděkovat **elektrikáři i zedníkovi** za ochotu.*

Čárka se před spojkami *a, i, ani* píše v případě, pokud jsou hlavní a závislé věty spojeny v jiném poměru než slučovacím.

- *Jsem nemocný, **a proto** nemohu ven.*

5.3.2 Spojka než

Před spojkou *než* se píše čárka pouze v případě, pokud spojka uvozuje větu závislou. Věta závislá může být vložena mezi dvě části řídící věty nebo mezi dvě věty řídící.

- *Dopadlo to lépe, **než** jsem očekával.*

V opačném případě, pokud spojka uvozuje větný člen, se čárka nepíše.

- *Neexistuje nic horšího **než** smrt blízkého člena rodiny.*

²⁵ Str. 58: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

²⁶ Body 1) – 3) převzaty ze strany 59: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

5.3.3 Spojka jako

Se spojkou jako se pojí obdobná pravidla, jako se spojkou než. Čárka se tedy píše v případě, pokud spojka uvozuje větu závislou.

- *Na zdraví člověka mají vliv faktory, **jako je** pitný režim či zdravá strava.*

Čárka se naopak nepíše v případě, pokud spojka uvozuje větný člen ve významu srovnávacím.

- *Výsledky fotbalistů na konci sezóny **byly stejné jako** na jejím začátku.*

5.3.4 Spojka nebo, anebo, či

U těchto spojek se nepíše čárka v případě, pokud dochází ke spojování hlavní nebo vedlejší věty v eventualitním poměru (tedy v případě prostého kladení možností vedle sebe).

- *Všechny lístky do kina jsme **prodali nebo darovali** jako dárek.*

Naopak, čárka se před spojkami *nebo, anebo, či* píše, pokud se spojují hlavní nebo závislé věty v poměru vylučovacím.

- *Šlo o náhodu, **nebo** ti někdo pomáhal?*

6 PSANÍ TEČKY

Tečka se řadí do skupiny interpunkčních znamének.

Tečka (.) se píše na konci věty jednoduché nebo souvětí, pokud se nevyznačuje její povaha jiným znaménkem (vykřičník, otazník). Tečka ukončuje zejména výpovědi s formou věty oznamovací, v některých případech může označovat i výpovědi rozkazovací, popřípadě přací.²⁷

- *Maminka sázela hrách.*
- *Kéž bych byla zdravá.*

Tečka se píše za nadpisy a nápisy, pokud jsou součástí textu a nejsou od ostatního textu odděleny jiným grafickým prostředkem.²⁸ V případě, že nadpis stojí na samostatném řádku anebo je graficky odlišen od zbylého textu, tečka se za nimi nepíše.

Čárka se na konci věty nepíše, pokud věta končí zkratkou jako apod., aj.²⁹

6.1 Tečka a závorka

Tečka se píše za závorkou v případě, pokud je výpověď zakončena závorkou, která ohraničuje jen část výpovědi.³⁰

- *Chodil jsem na různé bojové sporty (karate, judo, kickbox).*

Pokud je v závorce samostatná výpověď, tečka se píše před závorkou.³¹

- *Od 1. 4. 2022 hledáme brigádníky za kasu. (Pro bližší informace se dostavte do prodejny)*

²⁷Str. 42: *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 9788074283253.

²⁸ Str. 57: *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 9788086002897.

²⁹ Str. 43: *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 9788074283253.

³⁰ Str. 66: *Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 9788087062616.

³¹ Str. 66: *Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 9788087062616.

6.2 Tečka a pomlčka

Pokud pomlčka naznačuje výpověď, která je neukončená, tečka se obvykle nepíše.³²

➤ *Ona je taková –*

³² Str. 67 *Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]*. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 9788087062616.

7 PSANÍ SPŘEŽEK

Při psaní některých spojení předložky se substantivem, zpodstatněným adjektivem, zájmenem nebo číslovkou je mnohdy těžké se rozhodnout, zda tato spojení napsat zvlášť jako dvě slova, anebo dohromady jako slovo jedno.³³ Tímto spojením vznikají tzv. příslovečné spřežky.

- *Např.: na bílo X nabílo; pro to X proto*

Při psaní těchto spojení není možné jednoznačně vyloučit jednu z obou možných variant. Tam, kde význam spřežky je brán jako význam původního víceslovného výrazu, je možný dvojí způsob psaní – dohromady i zvlášť.³⁴

7.1 Spojení předložek se substantivy

U některých výrazů je třeba vycházet z významu ve větě. V těchto výrazech se v praxi z větší části nechybuje.

- *Např.: na horu* (Noviny položí na horu dalších letáků). *X nahoru* (Šipka směřuje nahoru).
- *Např.: do hromady* (Autobus narazil do hromady kamení). *X dohromady* (Snažil se nás dát dohromady).

Některé výrazy se liší svým významem. Významový rozdíl se vyskytuje u dvojice *v celku* – *vcelku* (=celkem). Mezi oběma výrazy dochází často k jejich zaměňování, především v kontextech, ve kterých by se měla užít podoba *v celku*.³⁵

- *Např.: salám v celku; trička v celku*

Ve shodě s PČP panuje jednotný úzus psaní výrazů *v čele*, *v podstatě*, *v poledne*.

Naopak, v neshodě s PČP je nejednotný úzus u výrazů např.: *na shledanou/nashledanou*, *od nepaměti/odnepaměti*.³⁶

³³ Str. 64: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

³⁴ Str. 51: *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 9788086002897.

³⁵ Str. 65: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

³⁶ Str. 65: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

7.2 Spojení předložek se zpodstatněnými adjektivy

Jako jedno slovo se píše spřežková adverbia typu *zlehka, ztěžka, zkrátka, zvolna*.³⁷ Největší skupinu spřežek tvoří spřežková adverbia s předložkami *na* a *do*. U těchto spojení je úzus variantní, a jsou možné oba způsoby psaní.

- *Např.: na bílo/ nabílo; do bíla/ dobíla*

7.3 Číslovkové výrazy

Všechny složky základních a řadových číslovek se píše zvlášť.

- *Např.: tři sta; tisící dvoustý šedesátý pátý*

Číslovky násobné, které se tvoří spojením předložky *po* a číslovky řadové, se píše variantně. V praxi se vyskytují převážně dvouslovná spojení.³⁸

- *Např.: po sedmé/posedmé; po druhé/podruhé*

U číslovek, které se tvoří spojením předložky *za* a číslovky řadové, převažuje psaní zvlášť.³⁹

- *Např.: za druhé/zadruhé*

³⁷ Str. 65: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

³⁸ Str. 66: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

³⁹ Str. 67: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

8 PSANÍ MĚ, MNĚ

Tento pravopisný jev je poměrně jednoduchý na pochopení, pokud si žáci zapamatují jednoduché pomůcky.

8.1 Mě/mně součástí slova

Tvar mně se používá ve slovech, která obsahují písmeno n i v dalších tvarech slova nebo ve slově příbuzném. V ostatních případech se píše kratší varianta mě.

- Varianta mě: *měsíc, měřit*
- Varianta mně: *skromně* → *skromný*

8.2 Zájmena mě/mně

Při skloňování osobního zájmena já si žáci musí zapamatovat, že ve 2. a 4. pádě se používá tvar mě, ve 3. a 6. pádě tvar mně.

V tomto případě by žákům mohla být dobrá pomůcka pro zapamatování. Žáci si mohou v každé větě nahradit zájmeno já zájmenem ty.

V případech, ve kterých žáci řeknou tě, použijí kratší mě. V případech, kde řeknou tobě, je správný delší tvar mně. (Tabulka 1)

- *Miluje **mě** (miluje **tebe**)*
- *Příběh o **mně** (příběh o **tobě**)*

Tabulka 1: Skloňování zájmena já

1. pád – kdo, co	já	ty
2. pád – koho, čeho	mě, mne	tě, tebe
3. pád – komu, čemu	mi, mně	ti, tobě
4. pád – koho, co	mě, mne	tě, tebe
5. pád – oslovení	-	ty
6. pád – kom, čem	mně	tobě
7. pád – kým, čím	mnou	tebou

9 PSANÍ PÍSMENE Ú, Ů

Rozlišování mezi ú a ů je podmíněno historicky. Zatímco všechny ostatní samohlásky označují svou délku pouze čárkou, u dlouhého ú se délka vyznačuje také kroužkem ů.⁴⁰

9.1 Písmeno ú

Písmeno ú se zpravidla píše na začátku slov domácích.

- *Např.: úděl, účet*

Objevuje se také po předponě a na začátku druhé části složenin.⁴¹

- *Např.: neúspěšný, zúčastnit se*

Ve většině případů se písmeno ú píše i v citoslovcích (bú).

Vyskytuje se při přepisu staročeských nebo nářečních tvarů a výrazů.⁴²

- *Ktož jsú boží bojovníci*

Písmeno ú se píše v několika slovech přejatých.⁴³

- *Fúze, lázeňská kúra, túra*

9.2 Písmeno ů

Písmeno ů se obvykle píše v ostatních případech. Oproti písmenu ú se píše uvnitř slov domácích.

- *Např.: kůň, tůně*

Vyskytuje se také v koncovkách některých pádů substantiv, zejména ve 2. a 3. pádě množného čísla.

Písmeno ů se vyskytuje také u adjektiv přivlastňovacích v 1. pádě jednotného čísla rodu mužského (prezidentů, autobusů), nebo v zakončení příslovcí (dolů).⁴⁴

⁴⁰ Str. 26 *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 9788086002897.

⁴¹ Str. 75 ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

⁴² Str. 23 *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 9788074283253.

⁴³ Str. 23 *Pravidla českého pravopisu*. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 9788074283253.

⁴⁴ Str. 26 *Pravidla českého pravopisu*. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 9788086002897.

10 PSANÍ I–Y V KONCOVKÁCH SLOV

10.1 Substantiva

U substantiv, u kterých se na konci vyskytují pravopisně tvrdá písmena, se píše -y.

- *Např.: noty, šaty, nohy*

Naopak, po pravopisně měkkých písmenech se nejčastěji vyskytuje -i.

- *Např.: v ráji, na kolotoči, o lháři*

Zvláštní skupinu tvoří substantiva, která jsou zakončená na písmeno -c. U těchto substantiv se píše buď i nebo y na základě toho, podle jakého vzoru se skloňují. Pokud se substantiva skloňují podle vzoru hrad, píše se -y (tácy). U substantiv, která jsou zakončená na -ca a skloňují se podle vzoru předseda nebo žena, se píše -i (skica).

Substantiva, která na konci mají pravopisně obojetná písmena, se při psaní -i, -y řídí tím, ke kterému vzoru dané podstatné jméno patří. Podle tohoto způsobu se písmeno -y píše ve 4. a 7. pádě množného čísla vzoru pán (s dvěma psy); ve 2. pádě jednotného čísla, ve 4. a 7. pádě množného čísla vzoru předseda (dopadnout ničemy); v 1., 4. a 7. pádě vzoru hrad (vysoké topoly); ve 2. pádě jednotného čísla, v 1. a 4. pádě množného čísla vzoru žena (vítězné bitvy); a v 7. pádě množného čísla vzoru město (buchty s povídly).⁴⁵

Písmeno -i/-í se podle tohoto paradigmatu píše v koncovkách měkkých vzorů, tj. muž, soudce, stroj, růže, píseň, kost, moře, stavení (o spisovatelích, se soudci). Dále se písmeno -i píše ve 3. a 6. pádě jednotného čísla u vzoru pán, předseda (k manželovi); v koncovce -ích vzoru pán, předseda, hrad (o bozích); v koncovce -ami u vzoru žena (vázami).⁴⁶

10.2 Adjektiva přivlastňovací

Měkké -i se píše pouze v případě, pokud adjektivum určuje životné maskulinum v 1. nebo 5. pádě množného čísla.

- *Např.: Horákoví sourozenci*

⁴⁵ Str. 71: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

⁴⁶ Str. 71: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

Ve všech ostatních případech se vyskytuje -y/-ý.

- *Např.: pro Horákovy sourozence*

10.3 Slovesa a jmenné tvary v přísudku

Měkké -i se vyskytuje vždy v koncovkách tvarů přítomných a tvarů rozkazovacího způsobu. V tomto případě nehraje roli rod substantiva v podmětu.

- *Děti běhají v parku.*
- *Marku, ozvi se brzy.*

V příčestích a jmenných tvarech rozhoduje o psaní i – y gramatický rod, tedy životnost, substantiva, které je ve větě podmětem. Životnost je brána jako gramatická kategorie, která se vyskytuje pouze u podstatných jmen mužského rodu. Existují i případy, kdy gramatická životnost neodpovídá životnosti přirozené. Tato výjimka se velice často ukazuje na podstatném jméně sněhulák. Sněhulák z gramatického hlediska odpovídá životnému maskulinu, i přesto, že označuje neživý objekt.

Podstatná jména rodu mužského životného jsou ta, který mají v nominativu plurálu koncovky -i, -é, -ové⁴⁷ (dělníci, otcové). Naopak, podstatná jména rodu mužského neživotného jsou ta, která jsou v nominativu plurálu zakončená na -y, -e⁴⁸ (objekty, přístroje). I v tomto případě existují výjimky. Nejčastějšími z nich jsou koně (pokud označují zvířata), rodiče, lidičky (řadí se ke jménům životným). Substantiva, nejčastěji zakončená na -ec a -tel, která označují věci, se užívají jak v rodě mužském životném, tak neživotném (ukazatele X ukazatelé).⁴⁹

Psaní koncovek v příčestích a jmenných tvarech adjektiv v přísudku se řídí několika ustálenými pravidly. V podmětu jednoduchém se psaní -i/-y řídí tím, zda je podmět rodu mužského životného, popř. neživotného, ženského či středního.

Pokud je podmět rodu mužského životného, píše se v koncovce -i.

- *Oba muži byli po náročné práci vyčerpaní. Koně hnědé barvy stáli ve stáji.*

⁴⁷ Str. 72: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

⁴⁸ Str. 72: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

⁴⁹ Str. 72: ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

Ve větách, kde je podmět rodu mužského neživotného nebo ženského, píše se -y.

- *Děti běhaly po trávě bez bot. Do dětského koutku byly nainstalovány i houpací koně.*

V případě, že je podmět rodu středního v množném čísle, píše se koncovka – a.

- *Děvčata ležela na trávě a opalovala se. Jména byla převzata z latinských výrazů.*

U několikanásobného podmětu se rozlišují dvě varianty. Buď přísudek, který následuje za podmětem, nebo přísudek, který se nachází před podmětem.

Co se týče přísudku, který následuje za podmětem, písmeno -i se píše v případě, vyskytuje-li se mezi členy několikanásobného podmětu alespoň jeden člen rodu mužského životného.

- *Tatínek a maminka se neshodli na výchově dětí. Berani i ovce byli zahráni do ohrady.*

Pokud jsou všechny členy několikanásobného podmětu rodu středního v množném čísle, používá se zakončení -a.

- *Štěňata a koťata se ráda vyhřívala na sluníčku.*

Ve všech ostatních případech se píše -y. Tato pravidla je možné uplatnit i v případě přísudku, který stojí před podmětem.

III. Praktická část

Pro vypracování praktické části jsem vytvořila test, který jsem následně rozdala žákům osmých a devátých tříd na základní škole. Test se skládal ze 14 otázek, které byly zaměřené jak teoreticky, tak prakticky na gramatické chyby, které jsem blíže popisovala v teoretické části. Než jsem test zadala studentům, vytvořila jsem si základní predikce o tom, jak test dopadne.

Základní předpoklad, který jsem si vytvořila o celkových výsledcích je ten, že žáci devátých tříd dosáhnou lepších výsledků, než žáci osmých tříd. Hlavním důvodem tohoto předpokladu je fakt, že žáci se v devátých třídách připravují na přijímací zkoušky a opakují s učiteli učivo, které v minulých letech probírali. Dalším důvodem by mohlo být samozřejmě i to, že žáci devátých tříd jsou v procesu vzdělávání o rok déle.

Dalším předpoklad je, že žáci budou více vynikat v otázkách, které jsou zaměřené čistě na jejich teoretické znalosti. Mnoho studentů se dovede naučit všelijaké poučky nebo pravidla, ale mnohdy tyto znalosti neumějí aplikovat v praxi na konkrétním příkladu.

První otázka je zaměřená na psaní velkých písmen v zeměpisných názvech. Mým předpokladem bylo, že žáci ve většině případů ne zvolí možnost B), kde se vyskytuje název ulice Ve Svahu. Myslím si, že žáci často zapomínají na pravidlo, kdy po předložce následuje velké písmeno, proto tuto odpověď vyloučí a zvolí jednu ze tří zbývajících.

Druhá otázka byla stejně jako první opět zaměřená na velká písmena, konkrétně na velká písmena u svátků, budov a měst. U této otázky jsem nepředpokládala nějaké větší problémy. Přece jen, v odpovědích se vyskytují názvy, se kterými se žáci běžně setkávají. Nicméně si myslím, že by žáky mohl splést pojem Vánoce.

Třetí otázka je zaměřená čistě teoreticky. Podle mého názoru je znalost samotné teorie velmi důležitá k tomu, aby žáci byli schopni uplatnit daná pravidla i v praxi. U této otázky jsem předpokládala, že drtivá většina žáků zvolí správnou odpověď, tedy B).

Čtvrtou otázku jsem koncipovala tím způsobem, aby žáci byli schopni rozeznat v řadě slov jedno, které je napsáno s pravopisnou chybou. Mým předpokladem pro tuto otázku jsou dvě možnosti. První možností je, že žáci vyberou jako správnou odpověď C), kde je špatně napsáno slovo zčervenat. Slovo zčervenat vyjadřuje změnu stavu, tudíž se

v tomto slově píše písmeno z. Ve druhé možnosti žáci budou považovat za správnou odpověď D), jelikož nebudou vědět, že ztuhnout je změna stavu, tudíž budou toto slovo považovat za špatně napsané.

Pátá otázka je opět zaměřená na teoretické znalosti žáků. Podle mého názoru, by tato otázka neměla dělat žákům nějaké větší problémy. Pokud žáci dávali pozor při vyučování, kdy se tato látka probírala, měla by drtivá většina označit správnou variantu, tedy C).

Šestá otázka je zaměřená opět na to, aby žáci ze čtyř řad vybrali jednu, ve které jsou slova ve významu dohromady. Myslím si, že tato otázka žákům nebude dělat problémy, z toho důvodu, že ve variantě C) se vyskytuje slovo shromáždit se, které výstižně naznačuje směr dohromady.

Sedmá otázka je zaměřená na správné psaní mě/mně. U této otázky si myslím, že budou žáci nejvíce chybovat. Tento názor vyplývá z toho, že pro psaní mě/mně existuje celá řada výjimek a pravidel, které se žáci musejí obvykle naučit nazpaměť. Myslím si, že nejvíce budou žáci označovat jako správnou variantu B), ve které slovo pomněnka patří k jedné z výjimek, kterou si žáci musejí zapamatovat.

Osmá otázka je zaměřená na rozpoznání špatného tvaru zájmena já. Žáci musejí ze čtyř možností poznat tu, ve které je zájmeno já použito nesprávně. Tato otázka by podle mého neměla dělat problémy, pokud se žáci naučí, v jakých pádech se vyskytuje mě, a v jakých mně.

Devátá otázka je znovu zaměřená na správný tvar zájmena já ve větě. Žáci měli ze čtyř zdánlivě stejných variant vybrat tu, ve které je chybně použito zájmeno já. Myslím si, že ač se tato otázka zdá jednoduchá, bude řadě studentů dělat problémy. Odpovědi na tuto otázku, trůfám si říct, budou velice různorodé, a ani v jednom ročníku nebude odpověď většinová.

Desátá otázka se týká psaní interpunkce v souvětí. Žáci měli ze čtyř možností vybrat tu, kde je interpunkce napsaná špatně. Myslím si, že tato otázka by neměla žákům dělat problémy. Pokud si pamatují, že před i po oslovení se píše čárka, měli by automaticky zvolit variantu B).

V jedenácté otázce jsem se znovu zaměřila na teoretické znalosti, které žáci mají. V této otázce si myslím, že budou žáci chybovat pouze v tom případě, pokud si správně nepřečtou zadání. Ti, co si zadání nepřečtou důkladně, zvolí variantu B). Ti, co si v zadání správně přečtou množné číslo, zvolí variantu D).

Dvanáctá otázka je zaměřená na odhalení chyby v i-y v koncovkách slov. Myslím si, že někteří žáci označí variantu A) nebo B), protože se nechají zmást a místo *dav* nebo *hlídky*, budou považovat za podmět *lidi* nebo *policisty*. Nicméně si myslím, že těchto jedinců bude opravdu pár, a většina žáků zvolí správnou variantu C).

Ve třinácté otázce měli žáci za úkol určit, jaké ú/ů se píše ve slově léčebná k_ra. Myslím si, že v této otázce bude většina studentů chybovat. Podle mého názoru, většina žáků označí variantu A), tedy variantu s ů, jelikož se budou řídit tím, že se písmeno ů nachází uprostřed slova a ne tím, že se jedná o slovo přejaté.

V poslední otázce bylo úkolem žáků poznat, na kterém řádku se vyskytují pouze příslovečné spřežky. Podle mého názoru jsou příslovečné spřežky jedním z těžších gramatických jevů, jelikož se zde vyskytuje celá řada pravidel a výjimek, které si žáci musejí zapamatovat. Tuto otázku jsem do testu zařadila spíše ze zvědavosti, abych zjistila, jak si žáci vedou v oblasti příslovečných spřežek.

1 Výsledky testu

Test dostali k vypracování žáci z osmé a deváté třídy. Na vyplnění testu měli zhruba 20-25 minut. V osmé třídě na test odpovídalo 24 žáků, v deváté 28 žáků. Výsledky jsem analyzovala podle jednotlivých tříd, a pomocí grafického znázornění jsem vytvořila celkovou úspěšnost v obou třídách.

1.1 První testová otázka

V první otázce bylo cílem zjistit, jak se žáci orientují v psaní velkých písmen zejména v zeměpisných názvech.

Výsledky první otázky u žáků osmé třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Finský záliv, Rudé moře, Pyrenejský poloostrov“ zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %
- ❖ Variantu „B) Karlovo náměstí, ulice Ve svahu, ulice Karla Čapka“ zvolilo 9 žáků, což odpovídá 37,5 %
- ❖ Variantu „C) restaurace U Modré hvězdy, škola U Tří lvů, penzion U Dvou Andulek“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 8,3 %
- ❖ Variantu „D) ulice Nad Parkem, Smetanovo nábřeží, restaurace Zlatý jelen“ zvolilo 12 žáků, což odpovídá 50 %

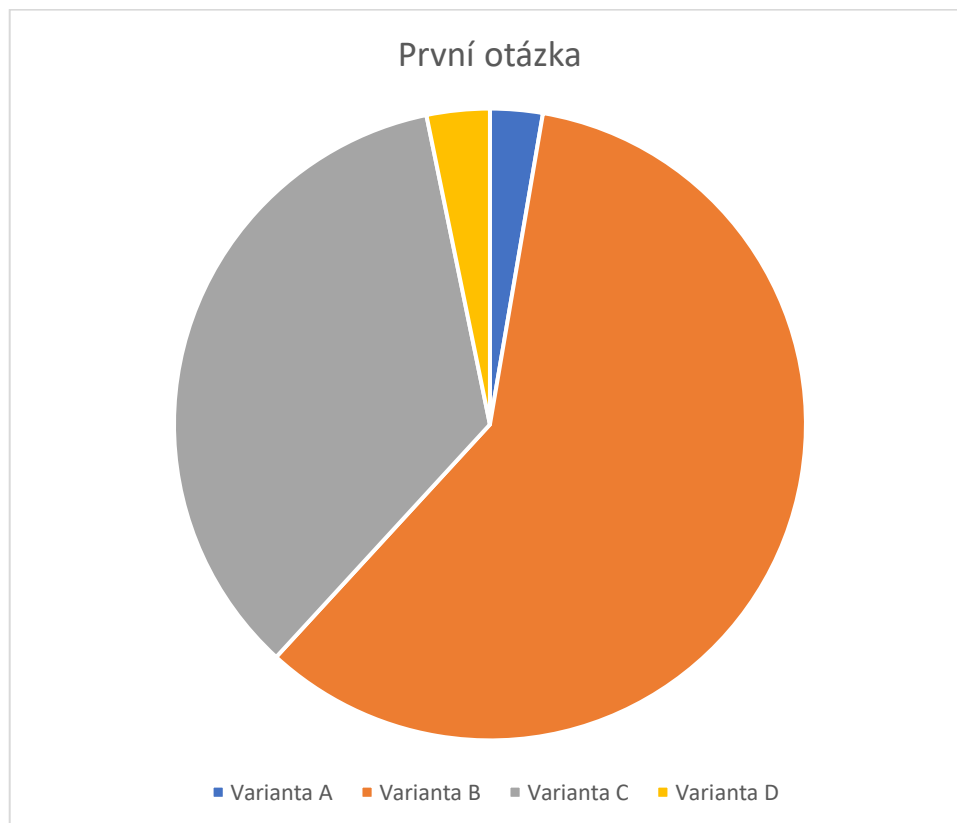
Výsledky první otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Finský záliv, Rudé moře, Pyrenejský poloostrov“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) Karlovo náměstí, ulice Ve svahu, ulice Karla Čapka“ zvolilo 13 žáků, což odpovídá 46,4 %
- ❖ Variantu „C) restaurace U Modré hvězdy, škola U Tří lvů, penzion U Dvou Andulek“ zvolilo 11 žáků, což odpovídá 39,3 %
- ❖ Variantu „D) ulice Nad Parkem, Smetanovo nábřeží, restaurace Zlatý jelen“ zvolili 4 žáci, což odpovídá 14,3 %

U první otázky se mi potvrdilo to, co jsem předpokládala. Jak žáci z osmých, tak i z devátých tříd neví, že v názvech ulic se píše s velkým písmenem předložka i slovo, které následuje po ní. V osmé třídě označila polovina třídy jako správnou variantu D). V deváté třídě sice byla nejčastější odpověď B), ale podle procent můžeme vidět, že skoro 40 %

žáků si nebylo odpovědí jisto a domnívali se, že správná varianta C). V deváté třídě se mi také potvrdilo, že žáci mají nejméně problémů s názvy moří, ostrovů, poloostrovů a zálivů.

Celkové výsledky první otázky všech žáků (Graf 1)

Graf 1: První otázka

1.2 Druhá testová otázka

Druhá otázka sloužila ke zjištění, zda se žáci orientují v psaní velkých písmen v názvech svátků, měst a budov.

Výsledky druhé otázky u žáků osmé třídy byly následující:

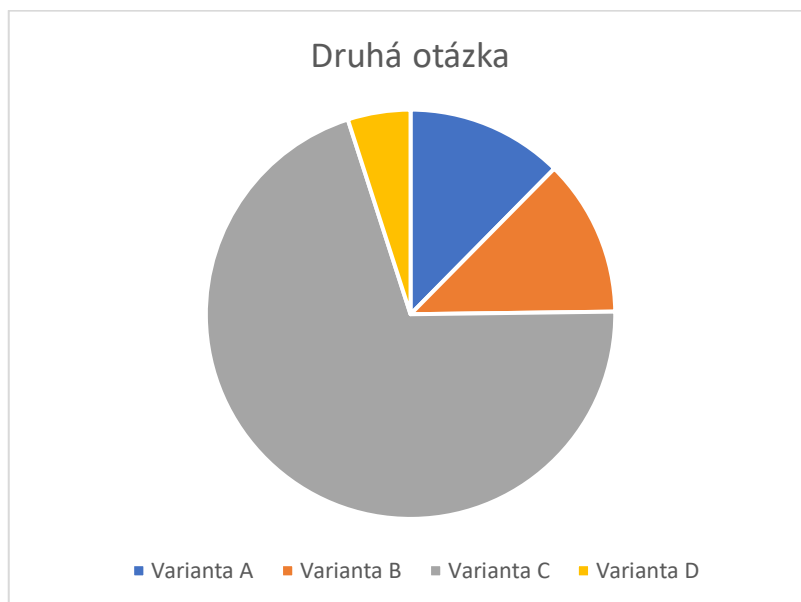
- ❖ Variantu „A) Hlavním městem České Republiky je Praha.“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) Dostáváš od maminky dárek ke Dni Děti?“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 8,3 %
- ❖ Variantu „C) Každý rok se těším na vánoce.“ zvolilo 8 žáků, což odpovídá 33,3 %
- ❖ Variantu „D) Se třídou pojedeme na exkurzi do Národního muzea.“ zvolilo 14 žáků, což odpovídá 58,4 %

Výsledky druhé otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Hlavním městem České Republiky je Praha.“ zvolili 3 žáci, což odpovídá 10,7 %
- ❖ Variantu „B) Dostáváš od maminky dárek ke Dni dětí?“ zvolil 1 žák, což odpovídá 3,6 %
- ❖ Variantu „C) Každý rok se těším na vánoce.“ zvolilo 9 žáků, což odpovídá 32,1 %
- ❖ Variantu „D) Se třídou pojedeme na exkurzi do Národního muzea.“ zvolilo 15 žáků, což odpovídá 53,6 %

U druhé otázce mi bylo jasné, že nebude žákům dělat nějaké větší problémy. Jak vidíme z výsledků, v obou třídách zvolilo více než 50 % procent žáků správnou odpověď, tedy variantu D). Potvrdila se mi i hypotéza, že žáky bude plést pojem Vánoce. V obou třídách tuto variantu označilo zhruba 30 % žáků. Naopak mě překvapily výsledky žáků deváté třídy, konkrétně množství žáků, kteří označili jako správnou variantu A). Tito žáci si myslí, že Česká republika se píše i s velkým písmenem r. Tato chybná domněnka je velice častá, a setkáváme se s ní i u dospělých lidí.

Celkové výsledky druhé otázky všech žáků (Graf 2)

Graf 2: Druhá otázka

1.3 Třetí testová otázka

Třetí testovou otázku jsem směřovala na teoretické znalosti žáků. Žáci obou tříd by měli bezpečně vědět, jaká předložka se pojí, s jakým pádem.

Výsledky třetí otázky u žáků osmé třídy byly následující:

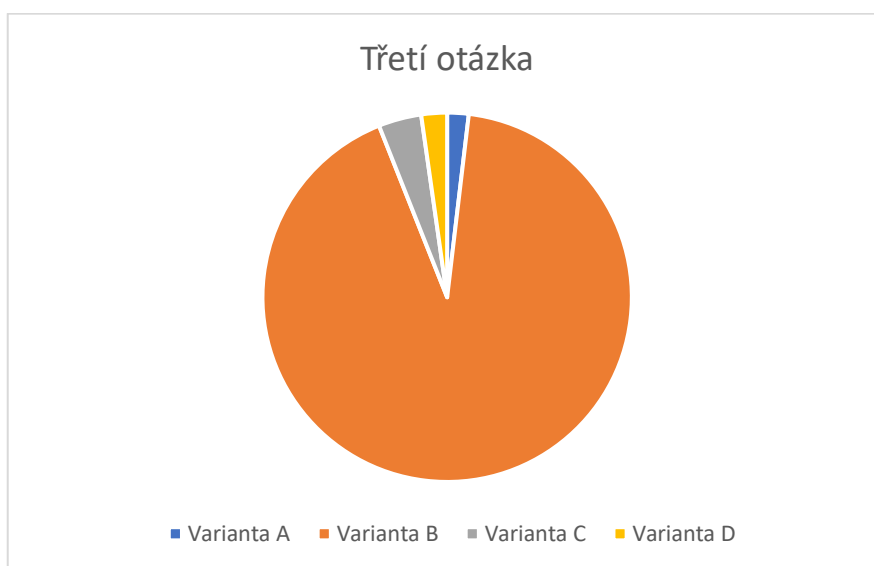
- ❖ Variantu „A) se 4. pádem“ zvolil 1 žák, což odpovídá 4,1 %
- ❖ Variantu „B) se 7. pádem“ zvolilo 23 žáků, což odpovídá 95,9 %
- ❖ Variantu „C) se 6. pádem“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „D) se 3. pádem“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Výsledky třetí otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) se 4. pádem“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) se 7. pádem“ zvolilo 26 žáků, což odpovídá 92,9 %
- ❖ Variantu „C) se 6. pádem“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 7,1 %
- ❖ Variantu „D) se 3. pádem“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Tato otázka dopadla v obou třídách jednoznačně. Většina žáků ví, že předložka s se pojí vždy se 7. pádem. Překvapující je, že se v deváté třídě vyskytuje 7 % žáků, kteří si myslí, že tuto předložku lze pojit i se 6. pádem. V této otázce jsem předpokládala, že si povedou lépe žáci z deváté třídy. Jak můžeme vidět, žáci z osmé třídy odpovídali na tuto otázku podstatně lépe.

Celkové výsledky třetí otázky všech žáků (Graf 3)

Graf 3: Třetí otázka

1.4 Čtvrtá testová otázka

Čtvrtá otázka je zaměřená na pravopisnou chybu v řadě slov s předponami s(e)-, z(e)-, vz(e)-.

Výsledky čtvrté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

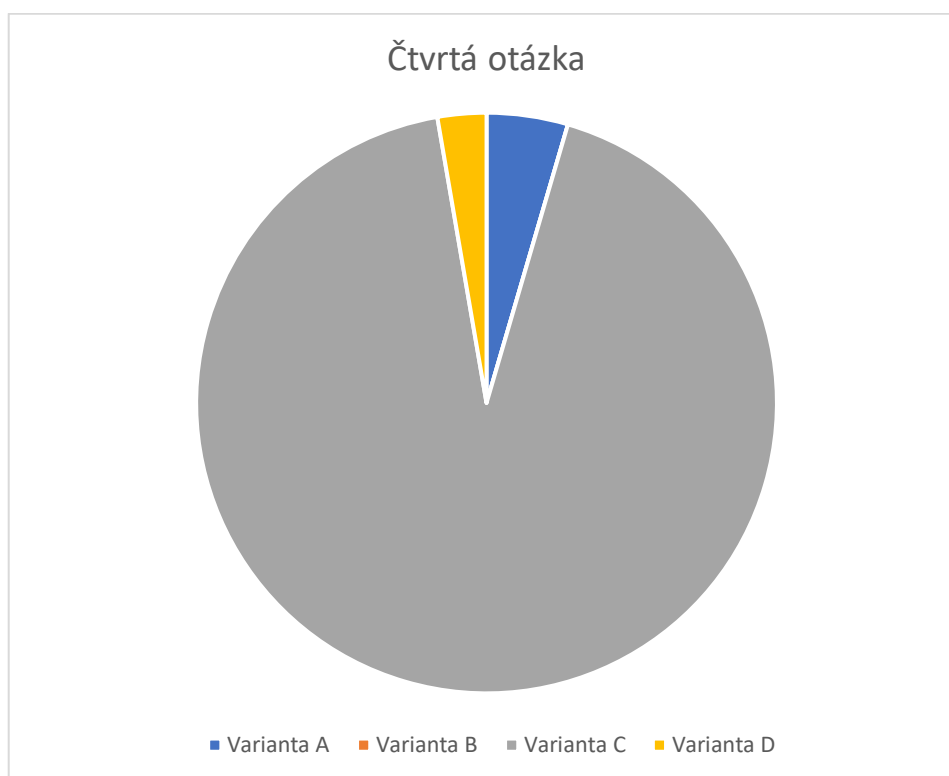
- ❖ Variantu „A) vzlétnout, vzpírat, vzhlédnout, vzývat“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 8,3 %
- ❖ Variantu „B) seskupit se, stisknout, shrabat, slétnout“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „C) zemřít, zestárnout, sčervenat, zděravět“ zvolilo 15 žáků, což odpovídá 62,5 %
- ❖ Variantu „D) schůzka, schovat, ztuhnout, vzniknout“ zvolilo 7 žáků, což odpovídá 29,2 %

Výsledky čtvrté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) vzlétnout, vzpírat, vzhlédnout, vzývat“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) seskupit se, stisknout, shrabat, slétnout se“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „C) zemřít, zestárnout, sčervenat, zděravět“ zvolilo 26 žáků, což odpovídá 92,9 %
- ❖ Variantu „D) schůzka, schovat, ztuhnout, vzniknout“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 7,1 %

U této otázky se mi v osmé třídě potvrdila hypotéza, kterou jsem od samého začátku předpokládala. Skoro 30 % žáků se nechalo zmást slovem ztuhnout ve variantě D). V deváté třídě byla odpověď na tuto otázku téměř jednoznačná. Pouze dva žáci předpokládali, že ztuhnout není změna stavu. Zároveň se mi potvrdila hypotéza, že žáci devátých tříd nebudou volit variantu A) a B). Naopak, dva žáci z osmé třídy zvolili variantu A) jako správnou. V této otázce tedy dopadli lépe žáci z deváté třídy než žáci z třídy osmé.

Celkové výsledky čtvrté otázky všech žáků (Graf 4)

Graf 4: Čtvrtá otázka

1.5 Pátá testová otázka

Pátá otázka je znovu zaměřená na teoretické znalosti žáků o předponě z-, ze-. Žáci v osmé a deváté třídě by měli vědět, jaký směr předpona z-, ze- označuje.

Výsledky páté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

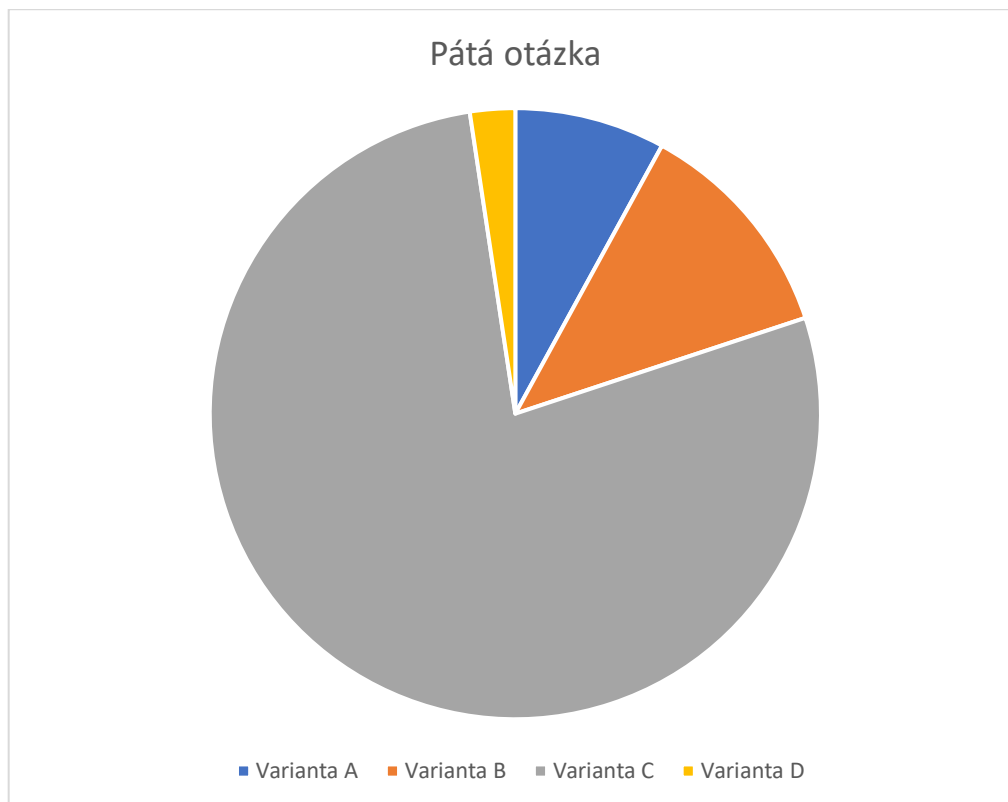
- ❖ Variantu „A) směr vzhůru“ zvolili 3 žáci, což odpovídá 12,5 %
- ❖ Variantu „B) směr z povrchu pryč“ zvolilo 6 žáků, což odpovídá 25 %
- ❖ Variantu „C) dokončení děje a změna stavu“ zvolilo 12 žáků, což odpovídá 50 %
- ❖ Variantu „D) směr dolů“ zvolili 3 žáci, což odpovídá 12,5 %

Výsledky páté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) směr vzhůru“ zvolil 1 žák, což odpovídá 3,6 %
- ❖ Variantu „B) směr z povrchu pryč“ nezmobil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „C) dokončení děje a změna stavu“ zvolilo 27 žáků, což odpovídá 96,4 %
- ❖ Variantu „D) směr dolů“ nezmobil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Stejně jako ve čtvrté otázce se i v této dařilo více žákům deváté třídy. Správnou variantu C) označilo 96 % žáků. Naopak, v osmé třídě označilo správnou variantu pouze 50 %. V osmé třídě byly výsledky velice různorodé. Jak můžeme vidět 25 % žáků označilo variantu B), a zbytek žáků označil buď variantu A), nebo C).

Celkové výsledky páté otázky všech žáků (Graf 5)

Graf 5: Pátá otázka

1.6 Šestá testová otázka

V šesté otázce měli žáci poznat, která řada obsahuje slova s významem dohromady.

Výsledky šesté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

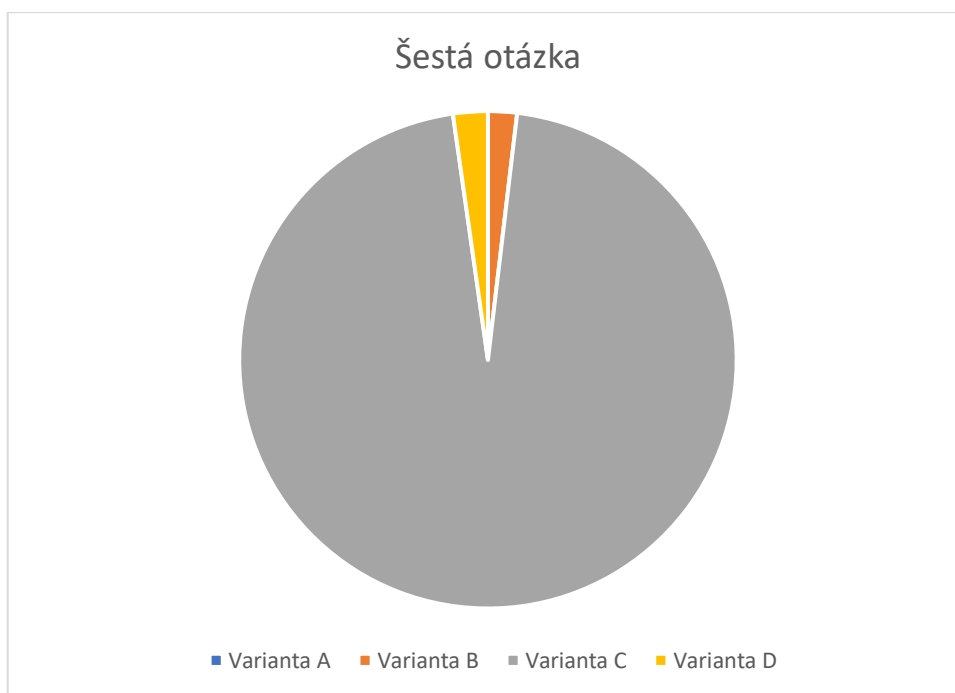
- ❖ Variantu „A) zkouška, zkazit, zbavit, zlomek“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) spálit, skonat, slevit, spasit“ zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %
- ❖ Variantu „C) sběr, schůze, shromáždit se, stočit se“ zvolilo 23 žáků, což odpovídá 95,8 %
- ❖ Variantu „D) smýt, seskočit, sfouknout, sníst“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Výsledky šesté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) zkouška, zkazit, zbavit, zlomek“ nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) spálit, skonat, slevit, spasit“ nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „C) sběr, schůze, shromáždit se, stočit se“ zvolilo 28 žáků, což odpovídá 100 %
- ❖ Variantu „D) smýt, seskočit, sfouknout, sníst“ nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Šestá otázka dopadla tak, jak jsem očekávala. V deváté třídě všichni žáci označili za správnou variantu C). Myslím si, že k určení správné odpovědi žákům pomohlo slovo shromáždit se. V osmé třídě to dopadlo obdobně. Pouze jeden žák označil variantu B), což mohlo být způsobeno i tím, že se žák přehlédnul, nebo omylem zakroužkoval špatnou odpověď.

Celkové výsledky šesté otázky všech žáků (Graf 6)

Graf 6: Šestá otázka

1.7 Sedmá testová otázka

Sedmá otázka se zaměřuje na správné psaní mě/mně, které je součástí slova. Žáci měli poznat, která věta je napsána bez pravopisné chyby.

Výsledky sedmé otázky u žáků osmé třídy byly následující:

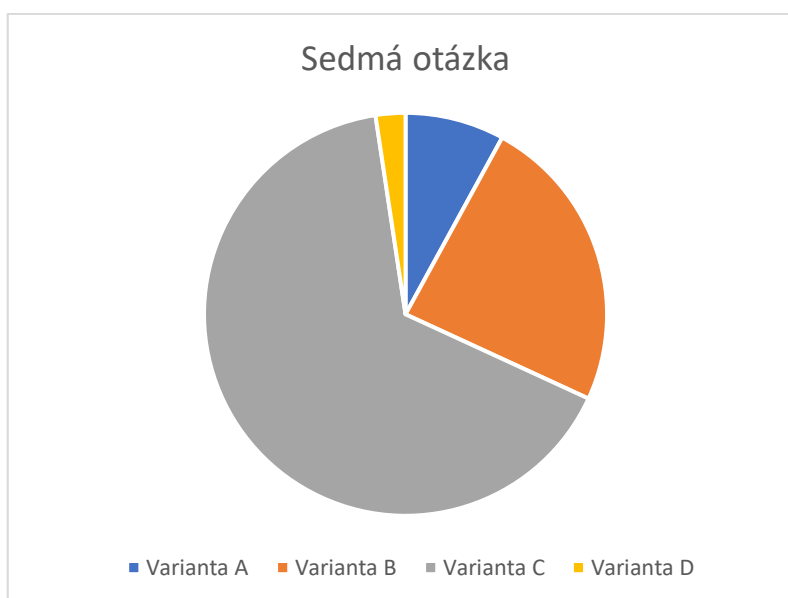
- ❖ Variantu „A) Měl by být k lidem upřímější.“ zvolili 4 žáci, což odpovídá 16,7 %
- ❖ Variantu „B) Její barva očí připomíná poměnky.“ zvolilo 11 žáků, což odpovídá 45,8 %
- ❖ Variantu „C) Byl to jeden z nejdojemnějších filmů, které jsem kdy viděla.“ zvolilo 8 žáků, což odpovídá 33,3 %
- ❖ Variantu „D) Má zapomětlivou hlavu.“ zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %

Výsledky sedmé otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Měl bys být k lidem upřímější.“ nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „B) Její barva očí připomíná poměnky.“ zvolil 1 žák, což odpovídá 3,6 %
- ❖ Variantu „C) Byl to jeden z nejdojemnějších filmů, které jsem kdy viděla.“ zvolilo 25 žáků, což odpovídá 89,3 %
- ❖ Variantu „D) Má zapomětlivou hlavu.“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 7,1 %

Z výsledků žáků deváté třídy jsem byla mile překvapena. Domnívala jsem se, že obě skupiny zvolí jako správnou variantu B), jelikož pomněnka je jedním ze slov, které si žáci musejí zapamatovat. Žáci osmých tříd nejčastěji zvolili právě odpověď B) jako variantu, která je správná. Naopak, žáci devátých tříd si správně odvodili slovo nejdojemnější. Toto slovo je od slovo dojemný, ve kterém se nachází písmeno n. Z tohoto důvodu se píše mně.

Celkové výsledky sedmé otázky všech žáků (Graf 7)

Graf 7: Sedmá otázka

1.8 Osmá testová otázka

Osmá otázka se zaměřuje na správné použití tvaru zájmena já.

Výsledky osmé otázky u žáků osmé třídy byly následující:

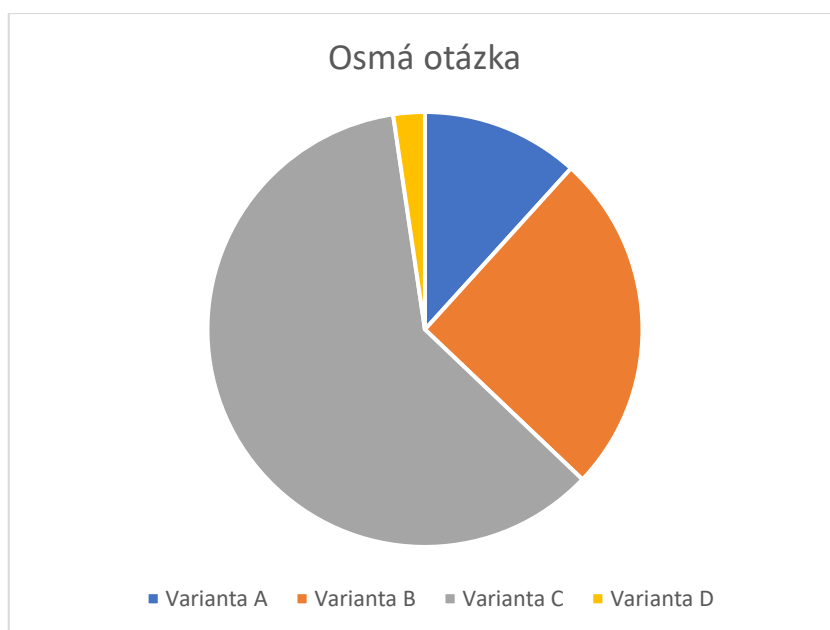
- ❖ Variantu „A) Seděl vedle mě.“ zvolili 4 žáci, což odpovídá 16,7 %
- ❖ Variantu „B) Mně se to nelíbí.“ zvolilo 6 žáků, což odpovídá 25 %
- ❖ Variantu „C) Nic po mě nechtěj!“ zvolilo 12 žáků, což odpovídá 50 %
- ❖ Variantu „D) Šli tam beze mě.“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 8,3 %

Výsledky osmé otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Seděl vedle mě.“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 7,1 %
- ❖ Variantu „B) Mně se to nelíbí.“ zvolilo 7 žáků, což odpovídá 25 %
- ❖ Variantu „C) Nic po mě nechtěj!“ zvolilo 19 žáků, což odpovídá 67,9 %
- ❖ Variantu „D) Šli tam beze mě.“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Tato otázka byla nejvíce různorodá, co se odpovědí týče. Žáci osmé třídy nejvíce volili variantu C), která je správná. Jak můžeme vidět, 25 % žáků zvolilo odpověď B), a skoro 20 % odpověď A). Na tuto otázku lépe odpověděli žáci z deváté třídy. Správnou variantu C) zvolilo téměř 70 % žáků. Nicméně i v deváté třídě se objevilo 25 % žáků, kteří jako správnou označili variantu B).

Celkové výsledky osmé otázky všech žáků (Graf 8)

Graf 8: Osmá otázka

1.9 Devátá testová otázka

Devátá otázka se zaměřuje na rozpoznání věty, ve které je špatně použit tvar zájmena já.

Výsledky deváté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

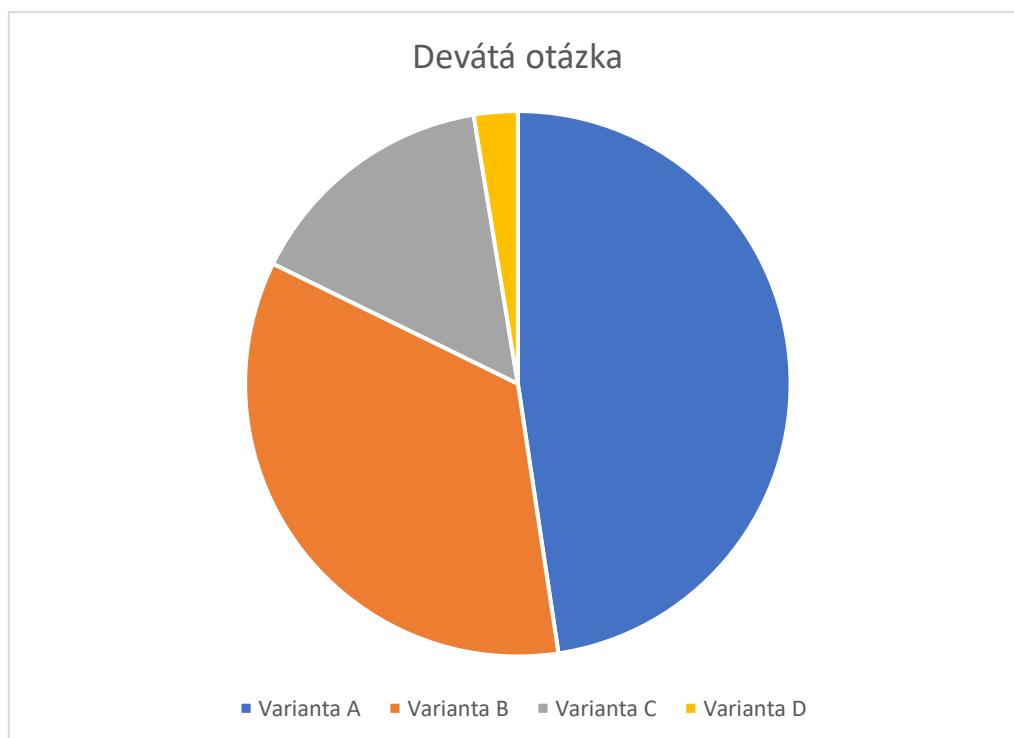
- ❖ Variantu „A) Svým chováním mně rozzuřila.“ zvolilo 9 žáků, což odpovídá 37,5 %
- ❖ Variantu „B) Svým chováním mne rozzuřila.“ zvolilo 7 žáků, což odpovídá 29,2 %
- ❖ Variantu „C) Svým chováním mě rozzuřila.“ zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %
- ❖ Variantu „D) Takové lži o mně neříkej!“ zvolilo 7 žáků, což odpovídá 29,1 %

Výsledky deváté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Svým chováním mně rozzuřila.“ zvolilo 13 žáků, což odpovídá 46,4 %
- ❖ Variantu „B) Svým chováním mne rozzuřila.“ zvolilo 9 žáků, což odpovídá 32,2 %
- ❖ Variantu „C) Svým chováním mě rozzuřila.“ zvolilo 6 žáků, což odpovídá 21,4 %
- ❖ Variantu „D) Takové lži o mně neříkej!“ nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Odpovědi žáků na tuto otázku mě docela překvapily. Mojí hypotézou bylo, že odpovědi budou různorodé, ale ne tolik. Jak můžeme vidět u žáků osmé třídy, ani polovina z nich nevolila správnou variantu. V deváté třídě to bylo poněkud lepší. Skoro 50 % zvolilo správnou variantu, tedy variantu A). Podle mého názoru jsou u této otázky odpovědi různorodé z toho důvodu, že někteří žáci si nedokáží zapamatovat pravidlo, které jim v používání správného tvaru já může pomoci a usnadnit jim tak rozhodování se při výběru správné varianty.

Celkové výsledky deváté otázky všech žáků (Graf 9)

Graf 9: Devátá otázka

1.10 Desátá testová otázka

Desátá otázka se zaměřuje na psaní čárky v souvětích. Žáci měli za úkol poznat, ve kterém souvětí se vyskytuje špatně napsaná interpunkce.

Výsledky desáté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Aleno, proč jsi mi to neřekla dřív, než mi to řekli ostatní?“ zvolilo 5 žáků, což odpovídá 20,8 %
- ❖ Variantu „B) Podáš mi, Petře prosím, vidličku?“ zvolilo 19 žáků, což odpovídá 79,2 %
- ❖ Variantu „C) Karel IV., náš nejvýznamnější král, byl císařem Svaté říše římské.“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu „D) Psi, kočky, všechna havěť běhá po dvorku.“ ne zvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Výsledky desáté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) Aleno, proč jsi mi to neřekla dřív, než mi to řekli ostatní?“ zvolili 3 žáci, což je 10,7 %
- ❖ Variantu „B) Podáš mi, Petře prosím, vidličku?“ zvolilo 25 žáků, což je 89,3 %

- ❖ Variantu „C) Karel IV., náš nejvýznamnější král, byl císařem Svaté říše římské.“ zvolilo 0 žáků, což je 0 %
- ❖ Variantu „D) Psi, kočky, všechna havěť běhá po dvorku.“ zvolilo 0 žáků, což je 0 %

Výsledky této otázky byly poměrně jednoznačné. Žáci osmé i deváté třídy správně poznali, že chyba se nachází ve variantě B). Obě třídy si z výuky zapamatovaly, že před i po oslovení se píše vždy čárka. Potvrdil se mi i fakt, že variantu C) a D) neoznačí ani jeden žák z osmé i deváté třídy.

Celkové výsledky desáté otázky všech žáků (Graf 10)

Graf 10: Devátá otázka

1.11 Jedenáctá testová otázka

Tato otázka je zaměřená opět teoreticky. Žáci měli za úkol zvolit koncovku, která se používá ve členech několikanásobného podmětu středního rodu množného čísla. I přes její jednoduchost se objevili žáci, kteří si důkladně nepřečetli zadání.

Výsledky jedenácté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

- ❖ Variantu A), -i, nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu B), -y, zvolilo 11 žáků, což odpovídá 45,8 %
- ❖ Variantu C), -o, nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

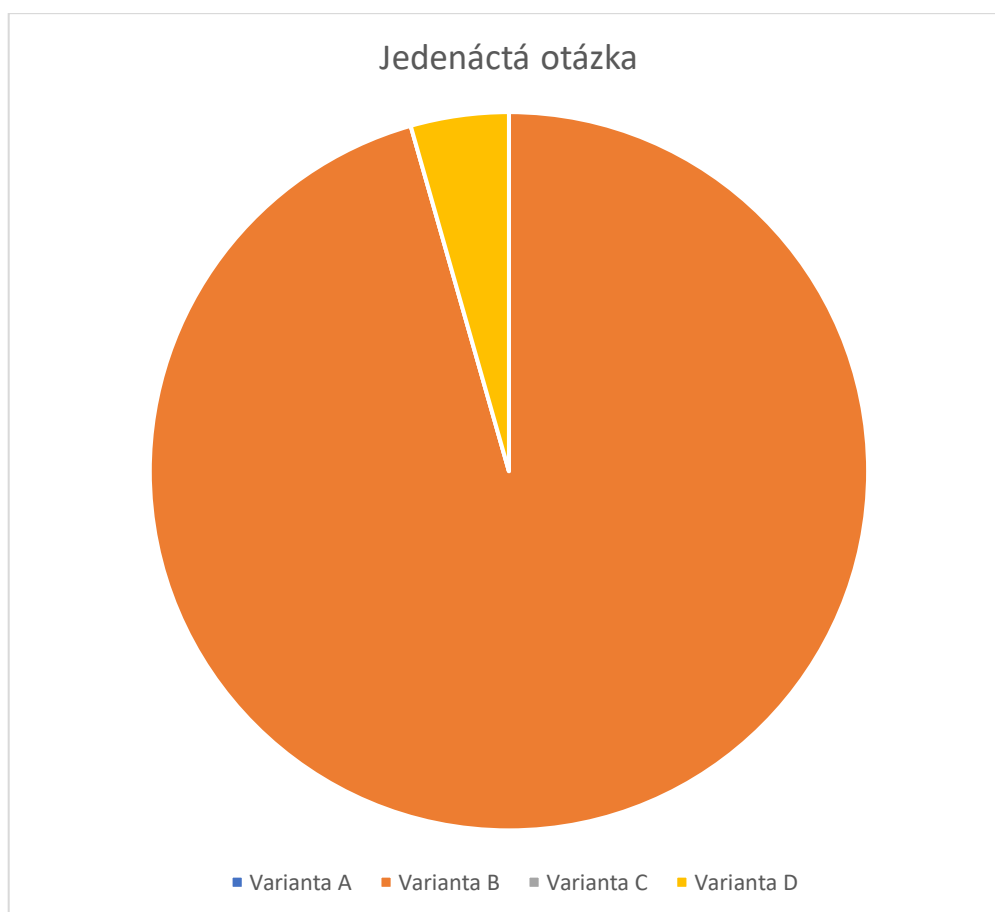
- ❖ Variantu D), -a, zvolilo 13 žáků, což odpovídá 54,2 %

Výsledky jedenácté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu A), -i, nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu B), -y, zvolilo 15 žáků, což odpovídá 53,6 %
- ❖ Variantu C), -o, nezvolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu D), -a, zvolilo 13 žáků, což odpovídá 46,4 %

Od této otázky jsem očekávala, že se objeví žáci, kteří si správně přečtou zadání a tím pádem i správně odpoví. Lépe na tuto otázku odpověděli žáci z osmé třídy. Můžeme vidět, že v osmé třídě si důkladně nepřečetlo zadání kolem 45 %. V deváté třídě si více než polovina žáků špatně přečetla zadání a vybrala odpověď C). Těmito výsledky se mi potvrdilo, že skoro polovina žáků nečte důkladně zadání, a pak žáci dělají zbytečné chyby.

Celkové výsledky jedenácté otázky všech žáků (Graf 11)

Graf 11: Desátá otázka

1.12 Dvanáctá testová otázka

Dvanáctá otázka prověřuje znalosti žáků v psaní i-y v koncovkách slov. Žáci měli poznat, která věta je napsána s pravopisnou chybou v koncovce u slovesa.

Výsledky dvanácté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

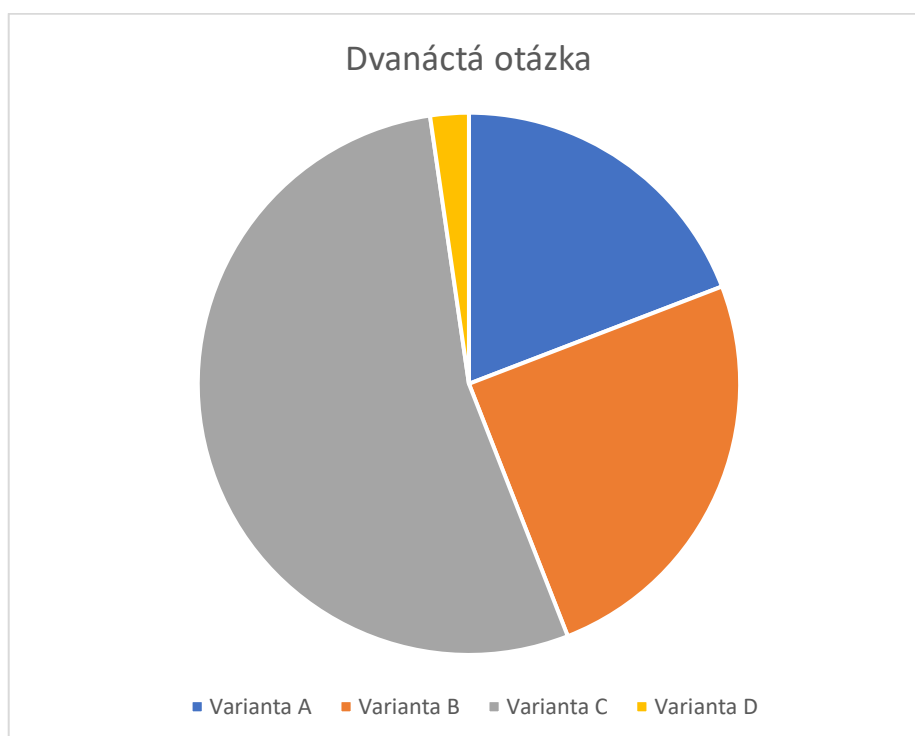
- ❖ Variantu A), V horkých letních dnech mířily davy lidí na koupaliště., zvolilo 6 žáků, což odpovídá 25 %
- ❖ Variantu B), Hlídky policistů pochodovaly po městě., zvolilo 7 žáků, což odpovídá 29,2 %
- ❖ Variantu C), Zákazníci si stěžovali na kvalitu obsluhy., zvolilo 10 žáků, což odpovídá 41,6 %
- ❖ Variantu D), Sýkorky přilétávaly ke krmítku., zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %

Výsledky dvanácté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu A), V horkých letních dnech mířily davy lidí na koupaliště., zvolili 4 žáci, což odpovídá 14,3 %
- ❖ Variantu B), Hlídky policistů pochodovaly po městě., zvolilo 6 žáků, což odpovídá 21,4 %
- ❖ Variantu C), Zákazníci si stěžovali na kvalitu obsluhy., zvolilo 18 žáků, což odpovídá 64,3 %
- ❖ Variantu D), Sýkorky přilétávaly ke krmítku., nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %

Na tuto otázku lépe odpověděli žáci z deváté třídy. U žáků osmé třídy si můžeme všimnout, že žáci považovali za podmět *lidí* nebo *policisté*. Tato chyba je velice častá, a spousta žáků s tím mívá v průběhu svého vzdělávacího procesu problémy. Této chyby si můžeme všimnout i u odpovědí žáků z deváté třídy. Téměř 22 % žáků se taktéž domnívalo, že podmětem ve větě jsou *policisté*.

Celkové výsledky dvanácté otázky všech žáků (Graf 11)

Graf 12: Jedenáctá otázka

1.13 Třináctá testová otázka

Třináctá otázka je zaměřená na správné určení písmene ú/ů ve slově léčebná k_ra.

Výsledky třinácté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

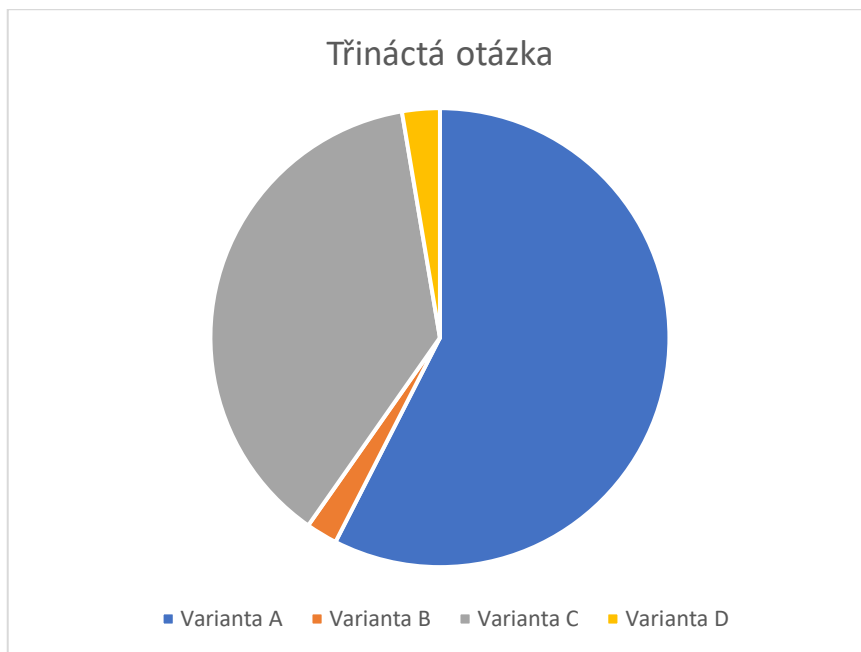
- ❖ Variantu A), -ů-, protože se nachází uvnitř slova, zvolilo 10 žáků, což odpovídá 41,6 %
- ❖ Variantu B), -u-, protože se nachází uvnitř slova, zvolil 1 žák, což odpovídá 4,2 %
- ❖ Variantu C), -ú-, protože se jedná o slovo přejaté, zvolilo 8 žáků, což odpovídá 33,4 %
- ❖ Variantu D), -ů- i -ú-, obojí možnost je správná, zvolilo 5 žáků, což odpovídá 20,8 %

Výsledky třinácté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu A), -ů-, protože se nachází uvnitř slova, zvolilo 16 žáků, což odpovídá 57,2 %
- ❖ Variantu B), -u-, protože se nachází uvnitř slova, nevolil ani jeden žák, což odpovídá 0 %
- ❖ Variantu C), -ú-, protože se jedná o slovo přejaté, zvolilo 9 žáků, což odpovídá 32,1 %
- ❖ Variantu D), -ů- i -ú-, obojí možnost je správná, zvolili 3 žáci, což odpovídá 10,7 %

U třinácté otázky se potvrdila má hypotéza, že drtivá většina žáků obou tříd zvolí variantu A), jelikož se budou řídit pravidlem, že se písmeno ů nachází uprostřed slova. Nicméně mě mile překvapilo, že v obou třídách zvolilo zhruba 30 % správnou variantu, tedy C), že se jedná o slovo přejaté.

Celkové výsledky třinácté otázky všech žáků (Graf 12)

Graf 13: Dvanáctá otázka

1.14 Čtrnáctá testová otázka

Poslední otázka je zaměřená na příslovečné spřežky. Žáci měli vybrat řádek, na kterém se vyskytují příslovečné spřežky.

Výsledky čtrnácté otázky u žáků osmé třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) nahlas, vzápětí, kvečeru“ zvolilo 7 žáků, což odpovídá 29,1 %
- ❖ Variantu „B) bohudík, samotný, zvolna“ zvolili 2 žáci, což odpovídá 8,3 %
- ❖ Variantu „C) odjakživa, jenž, poté“ zvolilo 6 žáků, což odpovídá 25 %
- ❖ Variantu „D) mimoto, navíc, nechť“ zvolilo 9 žáků, což odpovídá 37,6 %

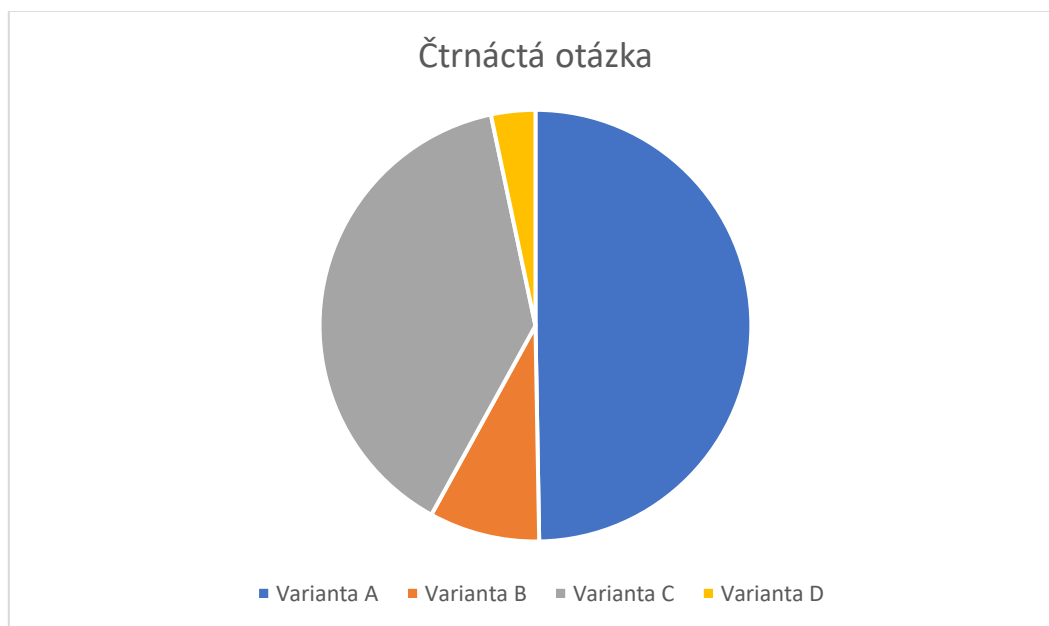
Výsledky čtrnácté otázky u žáků deváté třídy byly následující:

- ❖ Variantu „A) nahlas, vzápětí, kvečeru“ zvolilo 11 žáků, což odpovídá 39,3 %
- ❖ Variantu „B) bohudík, samotný, zvolna“ zvolil 1 žák, což odpovídá 3,5 %
- ❖ Variantu „C) odjakživa, jenž, poté“ zvolilo 8 žáků, což odpovídá 28,6 %

❖ Variantu „D) mimoto, navíc, nechť“ zvolilo 8 žáků, což odpovídá 28,6 %

Odovědi na tuto otázku dopadli tak, jak jsem očekávala. Jen málo procent studentů u obou ročníků zvolilo za správnou variantu A). Z výsledků této otázky je vidět, že žákům dělají příslovečné spřežky potíže, a jejich vyučující by měli na tuto látku klást větší důraz.

Celkové výsledky čtrnácté otázky všech žáků (Graf 14)

Graf 14: Čtrnáctá otázka

Na základě zpracování těchto dat jsem vypožorovala, že mezi žáky osmé a deváté třídy není tak velký rozdíl, jak jsem očekávala. Naopak, žáci osmé třídy předčily v některých otázkách má očekávání. Žáci deváté třídy dopadli v některých otázkách dokonce hůře než žáci třídy osmé. U třinácté otázky, jsem očekávala, že žáci budou volit odpověď A), jelikož znají pravidlo o tom, že ve většině případů je písmeno ů uprostřed slova. Tato hypotéza se mi v tomto případě potvrdila, a většina žáků, jak z osmé, tak i z deváté třídy, volila právě tuto variantu. U některých otázek jsem byla mile překvapená. Nejlépe žákům šly otázky, které byly zaměřeny především na teorii, což pro mě bylo milým zjištěním. Z odpovědí na teoretické otázky jsem získala pocit, že žáci při vyučování dávají skutečně pozor. Žáci také excelovali v otázkách ohledně správnosti psaní mě/mně. Jak jsem očekávala, žákům se moc nedařilo v poslední, tedy čtrnácté otázce, která se týkala psaní příslovečných spřežek.

IV. Závěr

Teoretická část této práce byla zaměřena na časté gramatické chyby, které dělají studenti na druhém stupni základní školy. Cílem praktické části bakalářské práce bylo zjistit míru výskytu gramatických chyb, které byly popsány v teoretické části a pomocí testu porovnat výsledky mezi ročníky osmé a deváté třídy.

Na základě dat, které byly získány z vyplněného testu, dospěla autorka k překvapivým závěrům. Jedna z autorčiných hypotéz spočívala v názoru, že žáci devátých tříd si povedou lépe, jelikož veškerou látku druhého stupně opakovali v posledním ročníku jako přípravu na přijímací zkoušky. Tato hypotéza byla vyvrácena. Z výsledků testu bylo patrné, že v mnoha otázkách se studenti osmé i deváté třídy shodli na správných odpovědích. V mnoha případech byli lepší žáci z osmých tříd. Podle počáteční hypotézy, žáci vynikali v otázkách, které byly zaměřené čistě teoreticky. Tento fakt je způsoben tím, že žáci jsou schopni se leccos naučit nazpaměť, ale poté mají problém aplikovat teoretická pravidla do praxe. Autorčina hypotéza o tom, že žákům budou dělat největší problémy otázky s gramatickými výjimkami se potvrdila, což můžeme vidět u sedmé otázky s pomněnkou.

Z celkových výsledků bylo patrné, že žáci se obvykle rozhodovali mezi dvěma možnostmi, a ostatní dvě zcela vypouštěli jako nevhodné. Některé výsledky otázek byly jednoznačné, pouze jednu variantu zvolila téměř většina. Z jednotlivých výsledků bylo možné vidět, že se v obou třídách vyskytují i slabší žáci, kteří si buď přečetli špatně zadání, nebo nemají látku tak dobře osvojenou, jako jejich spolužáci.

Výsledkem praktické části bylo pro autorku zjištění, že žáci byli při vyplňování testu méně pozorní, což je projevilo i na jejich výsledcích. Nejvíce se jejich nepozornost projevila v desáté otázce, kde spousta žáků, jak z osmé, tak i deváté třídy označila špatnou variantu. Nepozornost žáků často vyplývala z mobilních telefonů nebo jedinců, kteří měli práci hotovou příliš rychle a obtěžovali ostatní vyluzováním nejrůznějších zvuků.

Analyzování výsledků testu mělo sloužit jako případná pomůcka pro učitele na druhém stupni základních škol, aby se ve své výuce zaměřovali zejména na ty oblasti, které žákům v tomto testu dělali největší problémy.

Autorka tyto výsledky využila jako nástroj při individuálním doučování a spíše, než na teoretické znalosti se více zaměřovala na převádění teoretických znalostí do praxe.

V. Seznam použité literatury a pramenů

Knižní publikace

HAVRÁNEK, Bohuslav a Alois JEDLIČKA. *Stručná mluvnice česká: [učebnice pro základní školy : upravené vydání podle nových Pravidel českého pravopisu z r. 1993]*. Vyd. 26., ve Fortuně 2. Praha: Fortuna, 1998. ISBN 80-7168-555-0.

KRAUSOVÁ, Zdeňka a Martina PAŠKOVÁ. *Český jazyk 8: pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2005-. ISBN 80-7238-419-8.

KRAUSOVÁ, Zdeňka, Martina PAŠKOVÁ a Jana VAŇKOVÁ. *Český jazyk pro 9. ročník základní školy a odpovídající ročník víceletého gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2007. ISBN 80-7238-536-4.

KVAČKOVÁ, Jaromíra, Lucie JINDROVÁ, Antonie LAICMANOVÁ, Lidmila MRÁZKOVÁ a Zdeňka SEKOTOVÁ. *Český jazyk 7: učebnice vytvořená v souladu s RVP ZV*. 4. aktualizované vydání. Brno: Nová škola, 2018. Duhová řada. ISBN 9788076000353.

MIKSOVÁ, Eva a Jitka HÁJKOVÁ. *Český jazyk 6: učebnice vytvořená v souladu v RVP ZV*. 5. aktualizované vydání. Brno: Nová škola, 2018. Duhová řada. ISBN 9788072899869.

Pravidla českého pravopisu. Vydání druhé. Praha: Plot, 2018. ISBN 978-80-7428-325-3.

Pravidla českého pravopisu. 5., dopl. vyd. Praha: Fin, 2008. ISBN 978-80-86002-89-7.

Školní pravidla českého pravopisu: [--do každé aktovky]. V Brně: Lingea, 2009. ISBN 978-80-87062-61-6.

ŠTÍCHA, František. *Akademická gramatika spisovné češtiny*. Praha: Academia, 2013. ISBN 978-80-200-2205-9.

Internetové zdroje

Internetová jazyková příručka [online] (2008–2021). Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i. Cit. 10. 2. 2022. <<https://prirucka.ujc.cas.cz/>>.

VI. Přílohy

Seznam příloh

Grafy

Graf 1: První otázka	37
Graf 2: Druhá otázka	38
Graf 3: Třetí otázka	39
Graf 4: Čtvrtá otázka	41
Graf 5: Pátá otázka	42
Graf 6: Šestá otázka	43
Graf 7: Sedmá otázka	44
Graf 8: Osmá otázka	45
Graf 9: Devátá otázka	47
Graf 10: Devátá otázka	48
Graf 11: Desátá otázka	49
Graf 12: Jedenáctá otázka	51
Graf 13: Dvanáctá otázka	52
Graf 14: Čtrnáctá otázka	53

Test

Dobrý den žáci,

Dovolte, abych se Vám v krátkosti představila. Jmenuji se Dominika Štolbová a jsem studentkou 3. ročníku Pedagogické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Svou bakalářskou práci zpracovávám na téma: Gramatické chyby u žáků 2. stupně základní školy. Tímto bych Vás chtěla požádat o vyplnění krátkého testu, který mi poslouží jako základ praktické části.

Předem děkuji za spolupráci.

Hezký zbytek dne, Dominika Štolbová.

1. Na kterém řádku se vyskytuje chyba v názvu?

- a) Finský záliv, Rudé moře, Pyrenejský poloostrov
- b) Karlovo náměstí, ulice Ve svahu, ulice Karla Čapka
- c) restaurace U Modré hvězdy, škola U Tří lvů, penzion U Dvou Andulek
- d) ulice Nad Parkem, Smetanovo nábřeží, restaurace Zlatý jelen

2. Která věta je napsána bez chyby?

- a) Hlavním městem České Republiky je Praha.
- b) Dostáváš od maminky dárek ke Dni Děti?
- c) Každý rok se těším na vánoce.
- d) Se třídou pojedeme na exkurzi do Národního muzea.

3. Předložka s se pojí nejčastěji:

- a) se 4. pádem
- b) se 7. pádem
- c) se 6. pádem
- d) s 3. pádem

4. Pravopisná chyba se vyskytuje v řadě slov:

- a) Vzlétnout, vzpírat, vzhlednout, vzývat
- b) Seskupit se, stisknout, shrabat, slétnout se
- c) Zemřít, zestárnout, sčervenat, zděravět
- d) Schůzka, schovat, ztuhnout, vzniknout

- 5. Předpona z-, ze- se používá ve významu:**
- a) směr vzhůru
 - b) směr z povrchu pryč
 - c) dokončení děje a změna stavu
 - d) směr dolů
- 6. Která řada slov vyjadřuje směr dohromady?**
- a) Zkouška, zkazit, zbavit, zlomek
 - b) Spálit, skonat, slevit, spasit
 - c) Sběr, schůze, shromáždit se, stočit se
 - d) Smýt, seskočit, sfouknout, sníst
- 7. Která věta je napsaná správně?**
- a) Měl bys být k lidem upřímnější.
 - b) Její barva očí připomíná poměny.
 - c) Byl to jeden z nejdojemnějších filmů, které jsem kdy viděla.
 - d) Má zapomětlivou hlavu.
- 8. Ve kterém spojení je špatně použito zájmeno já?**
- a) Seděl vedle mě.
 - b) Mně se to nelíbí.
 - c) Nic po mě nechtěj!
 - d) Šli tam beze mě.
- 9. Vyberte větu, která je napsána chybně.**
- a) Svým chováním mně rozzuřila.
 - b) Svým chováním mne rozzuřila.
 - c) Svým chováním mě rozzuřila.
 - d) Takové lži o mně neříkej!
- 10. Ve kterém souvětí se vyskytuje chyba v interpunkci?**
- a) Aleno, proč jsi mi to neřekla dřív, než mi to řekli ostatní?
 - b) Podáš mi, Petře prosím, vidličku?
 - c) Karel IV., náš nejvýznamnější král, byl císařem Svaté říše římské.
 - d) Psi, kočky, všechna havěť běhá po dvorku.

11. Pokud jsou všechny členy v několikanásobném podmětu v množném čísle rodu středního, v přísudku v koncovce příděstí minulého píšeme:

- a) -i
- b) -y
- c) -o
- d) -a

12. Ve které větě se vyskytuje pravopisná chyba?

- a) V horkých letních dnech mířily davy lidí na koupaliště.
- b) Hlídky policistů pochodovaly po městě.
- c) Zákazníci si stěžovaly na kvalitu obsluhy.
- d) Sýkorky přilétávaly ke krmítku.

13. Ve spojení léčebná k_ ra se píše:

- a) -ů-, protože se nachází uvnitř slova
- b) -u-, protože se nachází uvnitř slova
- c) -ú-, protože se jedná o slovo přejaté
- d) -ů- i -ú-, obojí možnost je správná

14. Který z následujících řádků obsahuje pouze příslovečné spřežky?

- a) nahlas, vzápětí, kvečeru
- b) bohudík, samotný, zvolna
- c) odjakživa, jenž, poté
- d) mimoto, navíc, nechť

Tabulka

Tabulka 1: Skloňování zájmena já	28
--	----